WYZNACZENIE
OBSZARU ZDEGRADOWANEGO
I OBSZARU REWITALIZACJI
DLA GMINY DRZEWICA

Luty 2023

Spis treści

1. Wstęp 3
2. Sfera społeczna 6
3. Sfera gospodarcza 25
4. Analiza środowiska naturalnego 35
5. Problemy przestrzenno-funkcjonalne 51
6. Problemy techniczne 62
7. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji 68
Spis rysunków 72
Spis fotografii 72
Spis map 72
Spis tabel 72
Spis wykresów 73

1. Wstęp

W zrównoważonym rozwoju krajów europejskich rewitalizacja traktowana jest jako metoda rozwiązywania problemów społecznych, gospodarczych i przestrzennych. W krajach Unii Europejskiej główne cele gospodarki przestrzennej określone są w Europejskiej Karcie Zagospodarowania Przestrzennego, wyznaczając standardy przestrzenne odnośnie zapewnienia zrównoważonego rozwoju społeczno- gospodarczego we wszystkich regionach, poprawy jakości życia, odpowiedzialnego gospodarowania zasobami oraz racjonalnego wykorzystania terenów.

Tadeusz Kaczmarek w pracy „Rewitalizacja miast w Polsce na tle doświadczeń europejskich" terminem „rewitalizacja" określa *planowe działania w celu zmiany struktury funkcjonalno- przestrzennej zdegradowanych obszarów miasta i w konsekwencji ich ożywienia gospodarczego i społecznego*.

Profesor Krzysztof Skalski tłumaczy pojęcie „rewitalizacja" jako *całość działań obejmujących program remontów, modernizacji i zabudowy przestrzeni publicznej, rewaloryzacji zabytków na wybranym obszarze w powiązaniu z rozwojem gospodarczym i społecznym. Rewitalizacja jest połączeniem działań technicznych z programami ożywienia gospodarczego i działaniem na rzecz rozwiązania problemów społecznych.*

Jeszcze trafniejsza definicja rewitalizacji została sformułowana przez dr Andreasa Billerta:
Rewitalizacja odnosi się do kompleksowego procesu odnowy obszaru zurbanizowanego, którego przestrzeń, funkcje i substancja uległy procesowi strukturalnej degradacji, wywołującej stan kryzysowy, uniemożliwiający lub znacznie utrudniający prawidłowy rozwój ekonomiczny i społeczny tego obszaru jak i zrównoważony rozwój całego miasta.[1]
Kluczowe w tej definicji jest stwierdzenie, że rewitalizacja to reakcja na stan kryzysowy, który przejawia się nie tylko w degradacji substancji, ale także – a nawet przede wszystkim – w degradacji funkcji i przestrzeni. A więc rewitalizacja to działania o charakterze naprawczym w sferze architektoniczno-urbanistycznej (substancja), społecznej i gospodarczej (funkcja) oraz ekologiczno-przestrzennej. A. Billert stwierdza wręcz:
Rewitalizacja jest, więc odpowiedzią na stan kryzysowy obszaru miejskiego i obejmuje zespół kompleksowych działań, koordynowanych i zarządzanych przez sektor publiczny (gminę), opartych na aktywnej współpracy organów i instytucji polityczno-administracyjnych oraz podmiotów społecznych.[2]

Wreszcie warto porównać przytoczone definicje z kolejną, sformułowaną przez Wojciecha Kłosowskiego:
Rewitalizacja oznacza ponowne ożywienie procesów społeczno-gospodarczych na obszarze, w którym procesy te zamarły. Obszary wymagające rewitalizacji to nie obszary wybrane pod kątem wartości zabytkowej, ale obszary o szczególnej kumulacji problemów społeczno-gospodarczych (w tym także najczęściej – remontowo-architektonicznych).

---

[1] Andreas Billert, Centrum staromiejskie w Żarach; problemy, metody i strategie rewitalizacji; Słubice 2004, s. 6
[2] Ibidem, s. 6

W historycznych miastach europejskich bardzo często obszarami takimi są najstarsze dzielnice miast, stanowiące zespoły zabytkowe. Jednak to nie zabytkowy charakter predystynuje je do rewitalizacji, ale właśnie szczególna kumulacja wielu problemów społecznych i gospodarczych w jednym miejscu[3].

I dalej:

Rewitalizacja musi angażować zawsze wszystkich aktorów lokalnej sceny: władzę samorządową i różne służby publiczne, a z drugiej strony – biznes i organizacje obywatelskie, a wreszcie – samych mieszkańców[4].

W cytowanych definicjach podkreśla się to, co pozwala odróżnić rewitalizację od innych form kompleksowej interwencji w przestrzeń miejską.

Widzimy więc, że cele rewitalizacji są usytuowane w sferze społeczno-gospodarczej i ekologiczno-przestrzennej, a działania infrastrukturalne i architektoniczno-urbanistyczne są tym celom podporządkowane (mają charakter narzędziowy); nie jest więc rewitalizacją działanie wyłącznie remontowo-budowlane, które nie ma wskazanego celu społecznego, gospodarczego lub ekologiczno-przestrzennego;

Tadeusz Kaczmarek zwraca uwagę, że działania rewitalizacyjne mają wymiar:

- przestrzenny – nowy wizerunek obszarów rewitalizowanych;
- funkcjonalny – nowe przeznaczenie terenu – nowe funkcje lub odrodzenie dawnych, ale często w nowym wymiarze jakościowym;
- gospodarczy – powstanie nowych impulsów rozwoju gospodarczego, rozwój istniejącej lub implantacja nowych działalności, rozbudzenie mechanizmów rynkowych (np. korzyści dla aglomeracji);
- społeczny – podniesienie poziomu życia, stworzenie lepszych warunków zamieszkania, pracy, komunikacji, korzystania z usług, wypoczynku;
- kulturowy – zharmonizowanie przestrzeni miejskiej, nadanie nowych wartości miejscom (obszarom), rozbudzenie tożsamości terytorialnej, poprawa wizerunku miasta.

Rewitalizacja to reakcja na kryzys, który obejmuje dany obszar i przejawia się w wielu dziedzinach na raz; nie jest więc rewitalizacją działanie podejmowane poza obszarem kryzysowym (stąd kluczowe znaczenie trafnego wyznaczenia obszaru do rewitalizacji).

Rewitalizacja musi być realizowana w formie współpracy zróżnicowanych partnerów lokalnych: zarówno sektora publicznego (z reguły – gminy), jak i lokalnych przedsiębiorców oraz sektora pozarządowego, a często także innych partnerów (miejscowych uczelni, policji itp.); nie jest więc

[3] Wojciech Kłosowski, Metodologiczne problemy rewitalizacji obszarów miejskich w kontekście poddziałania 3.3.1. ZPORR, Bielsko-Biała 2004, s. 2

[4] Ibidem, s. 3

rewitalizacją program nieuwzględniający zaangażowania partnerów prywatnych: zarówno komercyjnych jak i niekomercyjnych.

Zgodnie z ustawą z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji, przed przystąpieniem do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji, gmina musi wyznaczyć obszar zdegradowany oraz obszar podlegający rewitalizacji (Art. 8). Zgodnie z zapisami Art. 9 ustawy o rewitalizacji obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2020 r. poz. 1062), niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

1) gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub

2) środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub

3) przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub

4) technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Pamiętać należy, iż zgodnie z art. 10 pkt 1 ustawy o rewitalizacji obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy.

Niniejszy dokument jest analizą możliwości wytyczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Drzewica. W materiale wykorzystano analizy sporządzone przy tworzeniu *Strategii Rozwoju Gminy Drzewica 2030*.

2. Sfera społeczna

Liczba ludności

Gmina Drzewica należy do województwa łódzkiego, powiatu opoczyńskiego. Urząd Miejski w Drzewicy udostępnił dane dotyczące liczby mieszkańców Gminy Drzewica. Do najliczniejszych pod względem liczby mieszkańców miejscowości należy miasto Drzewica (3 736 osoby) oraz wieś Brzustowiec (722 osoby). Ponad 500 mieszkańców liczą wsie: Radzice Duże (610), Jelnia (541) i Krzczonów (535). Najmniej mieszkańców odnotowano w Żdżarach (39) oraz Augustowie (69).

Według tych danych, liczba mieszkańców gminy ogółem wynosi 10 358 osób, przy czym 3 736 zamieszkuje miasto Drzewica, zaś 6 622 obszar wiejski gminy. Mieszkańcy miasta stanowią zatem 36,06% ogółu mieszkańców Gminy Drzewica.

Tabela 1 Liczba mieszkańców w poszczególnych miejscowościach w Gminie Drzewica – stan na 30.09.2022 r.

nazwa miejscowości / ulica	liczba ludności
Razem wsie	**6 622**
Augustów	69
Brzustowiec	722
Brzuza	218
Dąbrówka	343
Domaszno	470
Giełzów	175
Idzikowice	439
Jelnia	541
Krzczonów	535
Radzice Duże	610
Radzice Małe	481
Strzyżów	356
Świerczyna	135
Trzebina	303
Werówka	311
Zakościele	447
Żardki	428
Żdżary	39
Razem Drzewica	**3 736**
Adama Mickiewicza	35
Armii Krajowej	77
Błonie	116
Braci Kobylańskich	272
Cmentarna	4
Fabryczna	100
gen. Władysława Sikorskiego	296
Jana Kilińskiego	296
Juliusza Słowackiego	139
Klonowa	2

nazwa miejscowości / ulica	liczba ludności
Kolejowa	111
Miła	22
Mjra Hubala	209
Mostowa	14
Ogrodowa	6
Osiedle Bolesława Chrobrego	488
Osiedle Mieszka I-go	600
Osiedle Słoneczne	65
Parkowa	19
Plac Gabriela Narutowicza	36
Plac Tadeusza Kościuszki	40
Plac Wolności	78
Północna	8
Prymasa Macieja Drzewieckiego	55
Rzeczna	13
Skalna	38
Sosnowa	8
Spacerowa	10
Sportowa	164
Stanisława Staszica	16
Stawowa	161
Stefana Żeromskiego	49
Szkolna	127
Warszawska	21
Zdrojowa	41
Gmina Drzewica ogółem	**10 358**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Drzewicy

Poniżej przedstawiono dane statystyczne udostępnione przez Główny Urząd Statystyczny. Według stanu na dzień 31 grudnia 2021 roku gmina liczyła 9 928 mieszkańców, w tym miasto Drzewica zamieszkiwało 3 604 (36,3%), a obszar wiejski 6 324 (63,7%) mieszkańców.

Tabela 2 Ludność faktycznie zamieszkała na obszarze Gminy Drzewica w latach 2015-2021

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
gmina Drzewica ogółem	10 725	10 649	10 559	10 487	10 424	10 003	9 928
Drzewica - miasto	3 962	3 913	3 865	3 844	3 826	3 629	3 604
Drzewica - obszar wiejski	6 763	6 736	6 694	6 643	6 598	6 374	6 324

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W badanym okresie, w odniesieniu do roku bazowego, sumaryczna liczba ludności zmniejszyła się o 797 osób, w tym 358 osób z obszaru miasta oraz 439 z obszaru wiejskiego gminy.

Wykres 1 Liczba mieszkańców w Gminie Drzewica w latach 2015-2021

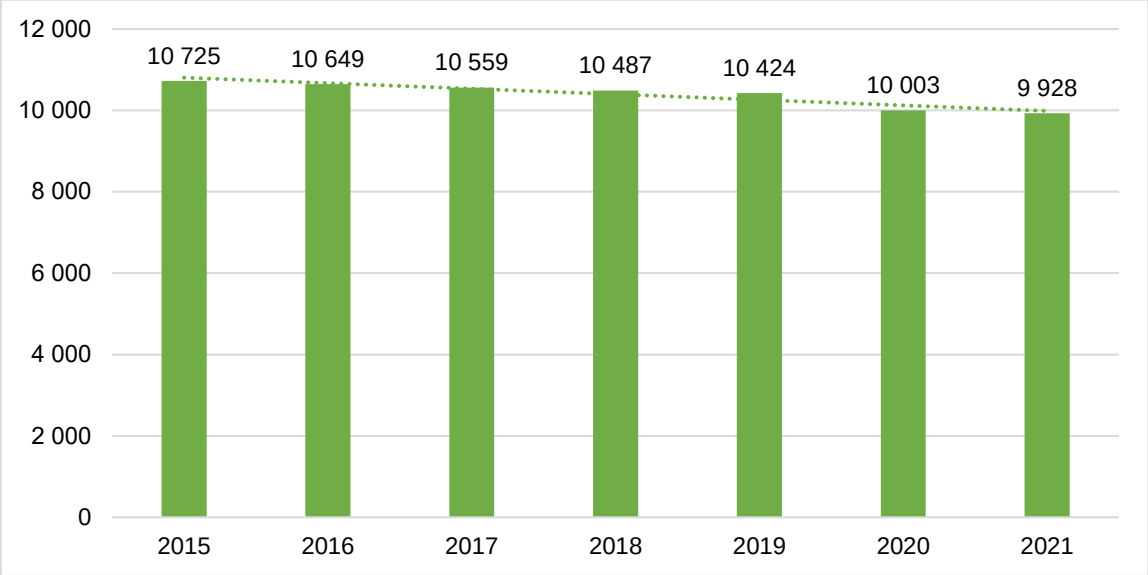

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Obserwowane zjawisko depopulacji jest odzwierciedleniem ogólnokrajowej tendencji zmniejszania się liczby ludności. Postępująca depopulacja będzie z pewnością miała swoje negatywne konsekwencje rozwojowe w każdym wymiarze funkcjonowania społeczeństwa.

Gęstość zaludnienia na dzień 31 grudnia 2021 roku (wg danych statystycznych GUS) wynosiła:

- gmina Drzewica - 90 os./km^2,
- powiat opoczyński - 72 os./km^2,
- województwo łódzkie - 136 os./km^2.

Wpływ na wartość odnotowanej gęstości zaludnienia w gminie ma jej miejsko-wiejski charakter.

Na zmianę liczby mieszkańców wpływ mają wysokość przyrostu naturalnego (różnica między liczbą urodzeń i zgonów) oraz saldo migracji (różnica między napływem ludności na dany teren i odpływem z niego).

Ruch naturalny ludności

W latach poddanych analizie, przyrost naturalny w Gminie Drzewica był co roku ujemny. Najniższa wartość została odnotowana dla roku 2021 (-72). Niski wynik przyrostu naturalnego w latach 2020-2021, może być już efektem trwającej pandemii. Pandemia naznaczyła decyzje Polaków o posiadaniu dziecka, powodując brak poczucia bezpieczeństwa, stabilizacji życiowej. Problem rosnącego ujemnego przyrostu naturalnego dotyczy całego kraju.

Tabela 3 Przyrost naturalny, urodzenia, zgony na 1000 ludności na terenie Gminy Drzewica (stan w dniu 31.XII) w latach 2015-2021

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
urodzenia żywe	104	99	108	103	98	109	69
zgony	138	116	153	132	153	160	141
przyrost naturalny	-34	-17	-45	-29	-55	-51	-72

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Wykres 2 Przyrost naturalny na terenie Gminy Drzewica (stan w dniu 31 XII) w latach 2015 – 2021

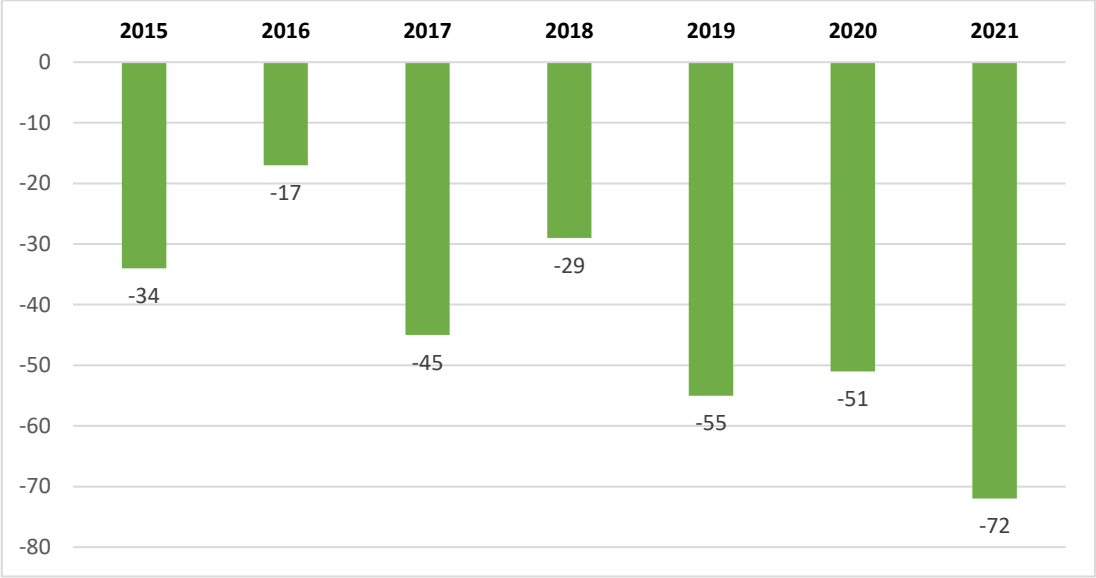

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Przyrost naturalny przybiera trend malejącej wartości, widoczne jest to również w podziale na miasto oraz obszar wiejski gminy.

Tabela 4 Przyrost naturalny w Gminie Drzewica w latach 2015-2021 w podziale na miasto i obszar wiejski gminy

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Gmina Drzewica	-34	-17	-45	-29	-55	-51	-72
Drzewica - miasto	-16	-11	-22	-21	-25	-31	-30
Drzewica - obszar wiejski	-18	-6	-23	-8	-30	-20	-42

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Podczas gdy wartości dla obszaru wiejskiego gminy mają charakter skokowy z tendencją malejącą, to na obszarze miasta trend ten jest bardziej wyrównany, jednak nadal malejący.

Wykres 3 Przyrost naturalny w Gminie Drzewica w latach 2015-2021 w podziale na miasto i obszar wiejski gminy

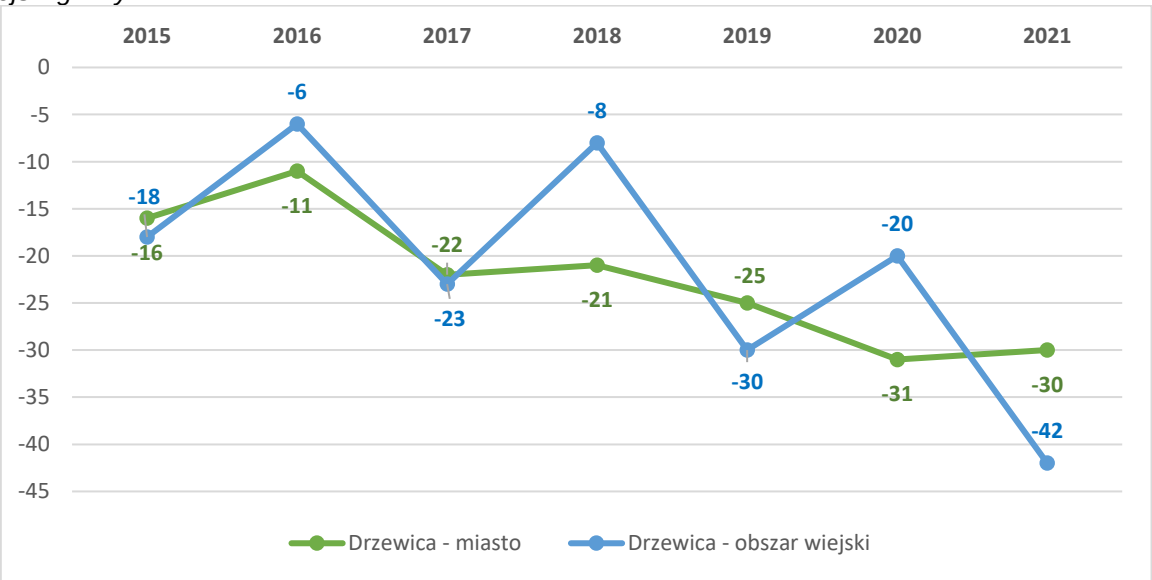

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Migracje

Migracje ludności są bardzo istotnym czynnikiem wpływającym na liczbę i strukturę ludności danego regionu. *„Migracjami (lub wędrówkami) ludności nazywamy całokształt przemieszczeń prowadzących do stałej lub okresowej zmiany miejsca zamieszkania osób. Migracje uważa się za najważniejszy przejaw przestrzennej mobilności ludności”.*[5]

Tabela 5 Migracje wewnętrzne i zagraniczne w Gminie Drzewica w latach 2016 -2021

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	zameldowania ogółem					
Gmina Drzewica	66	87	71	74	116	99
Drzewica - miasto	22	33	38	29	68	52
Drzewica - obszar wiejski	44	54	33	45	48	47
	zameldowania w ruchu wewnętrznym					
Gmina Drzewica	65	86	67	73	113	98
Drzewica - miasto	22	33	37	29	65	51
Drzewica - obszar wiejski	43	53	30	44	48	47
	zameldowania z zagranicy					
Gmina Drzewica	1	1	4	1	3	1
Drzewica - miasto	0	0	1	0	3	1
Drzewica - obszar wiejski	1	1	3	1	0	0
	wymeldowania ogółem					
Gmina Drzewica	117	126	123	128	113	131
Drzewica - miasto	48	52	50	53	53	56
Drzewica - obszar wiejski	69	74	73	75	60	75
	wymeldowania w ruchu wewnętrznym					
Gmina Drzewica	117	126	123	128	111	129
Drzewica - miasto	48	52	50	53	52	54
Drzewica - obszar wiejski	69	74	73	75	59	75
	wymeldowania w ruchu zagranicznym					
Gmina Drzewica	0	0	0	0	2	2
Drzewica - miasto	0	0	0	0	1	2
Drzewica - obszar wiejski	0	0	0	0	1	0

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne), x- brak informacji wiarygodnych lub porównywalnych

Dane GUS dla ruchu wewnętrznego w przypadku gminy miejsko-wiejskiej obrazują ruch pomiędzy miastem, a obszarem wiejskim gminy. Ruch migracyjny od roku 2016 zwiększa się. W latach 2016-2019 większa liczba zameldowań widoczna była na obszarze wsi, natomiast lata 2020-2021 pokazują zwiększoną liczbę zameldowań na obszarze miasta. Może to świadczyć o polepszających się warunkach życia w mieście, ale również np. o przesiedlaniu się młodszych pokoleń, które odchodzą od prowadzenia działalności rolniczej.

Struktura wieku ludności

W strukturze wieku ludności można wyróżnić trzy podstawowe kategorie, które są istotne z punktu widzenia rynku pracy i zasobów siły roboczej:

- ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. w wieku od 0 do 17 lat,

[5] Definicja zaczerpnięta z „Materiałów dydaktycznych Zakładu Demografii i Gerontologii Społecznej UŁ” www.demografia.uni.lodz.pl

- ludność w wieku produkcyjnym, w tym: kobiety od 18 do 59 lat, a mężczyźni od 18 do 64 lat,
- ludność w wieku poprodukcyjnym, w tym: kobiety od 60 lat i więcej, a mężczyźni od 65 lat i więcej.

W Gminie Drzewica wyraźne są trendy:

- zmniejszającej się liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, przy czym na obszarze miasta jest to wyraźniejsza tendencja;
- zmniejszającej się liczby osób w wieku produkcyjnym;
- zwiększającej się liczby osób w wieku poprodukcyjnym, przy czym na obszarze wiejskim liczba to zwiększa się wolniej niż w mieście.

Tabela 6 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w mieście Drzewica w latach 2015-2021

Drzewica - miasto	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
w wieku przedprodukcyjnym	728	691	668	650	638	605	593
w wieku produkcyjnym	2 427	2 364	2 310	2 283	2 251	2 076	2 029
w wieku poprodukcyjnym	807	858	887	911	937	948	982

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Wykres 4 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w mieście Drzewica w latach 2015-2021

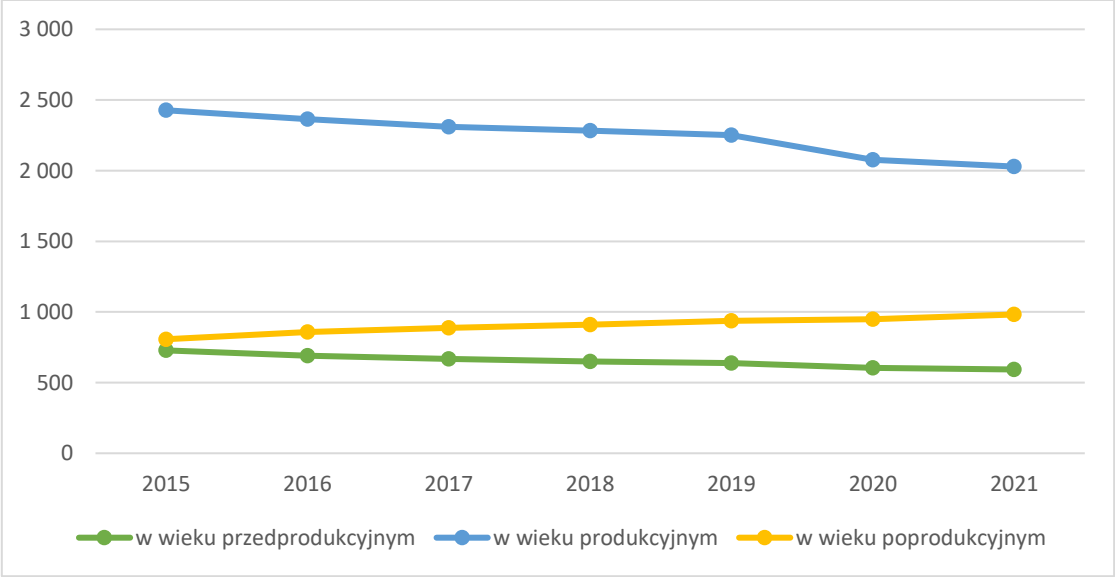

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Tabela 7 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym na obszarze wiejskim Gminy Drzewica w latach 2015-2021

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
w wieku przedprodukcyjnym	1 296	1 266	1 262	1 247	1 245	1 240	1 223
w wieku produkcyjnym	4 011	3 987	3 947	3 900	3 864	3 638	3 607
w wieku poprodukcyjnym	1 456	1 483	1 485	1 496	1 489	1 496	1 494

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Wykres 5 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym na obszarze wiejskim Gminy Drzewica w latach 2015-2021

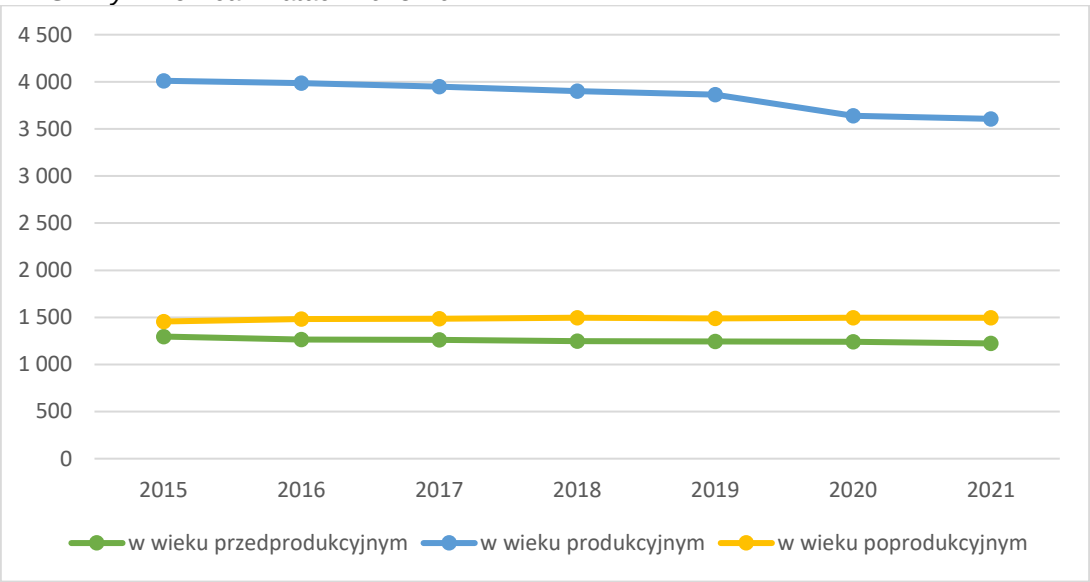

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Z powyższych danych wynika, że w latach 2015-2021 w mieście Drzewica:

- zmniejszył się udział liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym o 1,9 punktu procentowego,
- zmniejszył się udział liczby ludności w wieku produkcyjnym o 5 punktów procentowych,
- zwiększył się udział liczby ludności w wieku poprodukcyjnym o 6,8 punktu procentowego;

zaś na obszarze wiejskim gminy:

- zwiększył się udział liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym o 0,1 punktu procentowego,
- zmniejszył się udział liczby ludności w wieku produkcyjnym o 2,3 punktu procentowego,
- zwiększył się udział liczby ludności w wieku poprodukcyjnym o 2,1 punktu procentowego.

Na wykresie poniżej przedstawiono udział ludności w wieku poprodukcyjnym w % ludności ogółem odpowiednio na obszarze miasta i obszarze wiejskim gminy. W przypadku obszaru wiejskiego gminy w 2021 roku odnotowano o 2,1 pkt procentowego wyższą wartość wskaźnika, zaś w przypadku obszaru miasta Drzewica wskaźnik wzrósł o 7,2 pkt procentowego w porównaniu do roku 2015. Na obszarze miasta odnotowano zatem dla 2021 roku większy udział osób w wieku poprodukcyjnym niż na obszarze wiejskim gminy, dodatkowo wskaźnik ten wzrasta dla miasta znacznie szybciej.

Wykres 6 Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w % ludności ogółem odpowiednio na obszarze miasta i obszarze wiejskim gminy w latach 2015-2021

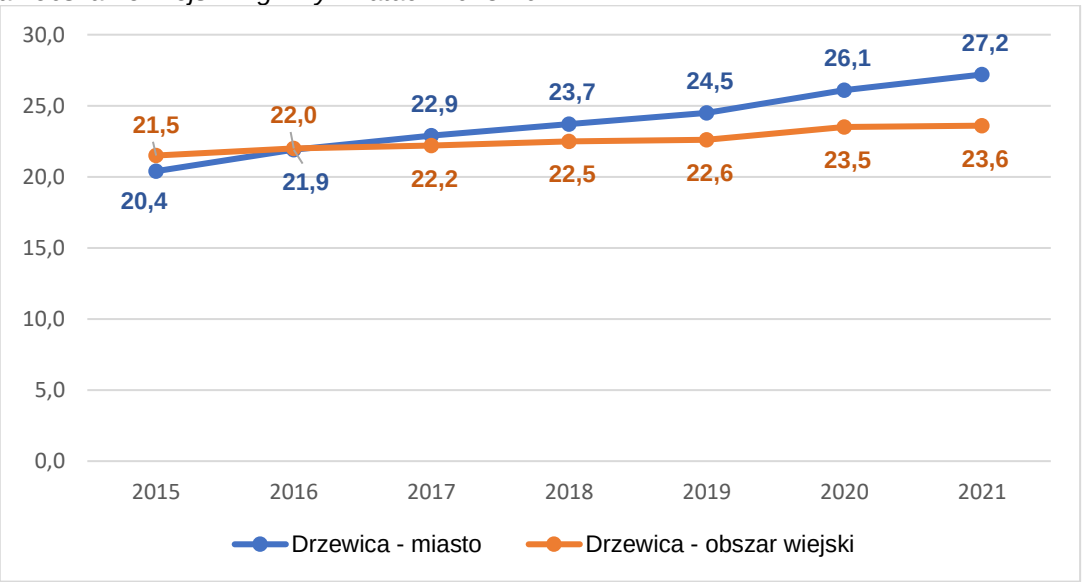

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Poziom edukacji

W analizie uwzględniono również poziom nauczania, w tym celu wykorzystano wyniki uzyskane przez uczniów na egzaminie ósmoklasisty w 2022 roku. Wyniki uzyskane przez uczniów z Gminy Drzewica prezentują dobry poziom względem danych dla województwa łódzkiego oraz powiatu opoczyńskiego:

- w przypadku matematyki średni wynik w gminie był wyższy niż dla obszaru powiatu i województwa;
- w przypadku języka polskiego był zbliżony do wyniku na poziomie województwa (mniejszy 0,35 pkt proc.) i o 2,11 pkt proc. więcej niż w powiecie;
- w przypadku języka angielskiego był o 0,1 pkt proc. niższy od wyniku dla powiatu i o 8,56 pkt proc niższy od tego na poziomie województwa.

Tabela 8 Średni wynik [%] uzyskany na egzaminie ósmoklasisty w 2022 roku w Gminie Drzewica na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego

	język angielski	język polski	matematyka
województwo łódzkie	66,00	58,46	57,57
powiat opoczyński	57,54	56,00	53,25
Gmina Drzewica	57,44	58,11	62,23

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi.

Pomoc społeczna

Efektywna realizacja usług społecznych i ich sprawne funkcjonowanie wymagają dopasowania oraz dostosowania działań z wielu obszarów do rzeczywistych potrzeb mieszkańców gminy. Usługi społeczne w Gminie Drzewica przyczyniają się do zwalczania dyskryminacji, zapewnienia równości płci, poprawy warunków życia, tworzenia równych szans dla wszystkich i uczestnictwa w życiu społecznym.

Na terenie Gminy Drzewica istnieje szereg instytucji działających na rzecz wspierania dzieci, młodzieży i rodzin. Wśród nich należy wymienić: szkoły, przedszkola, Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Posterunek Policji, Regionalne Centrum Kultury, kluby sportowe, placówki służby zdrowia, świetlice, organizacje pozarządowe statutowo zajmujące się pomocą dziecku i rodzinie.

Na terenie Gminy Drzewica pomoc społeczną realizuje Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Drzewicy, który jest jednostką organizacyjną Gminy Drzewica.

Pomoc społeczna umożliwia przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych tym, którzy nie są w stanie sami ich pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Wspiera ich w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest także zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

W 2021 roku w Gminie Drzewica odnotowano 571 beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności. Wskaźnik był o 386 osób niższy niż w roku 2015. W analizowanym okresie co roku zmniejszała się jego wartość.

Wykres 7 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie Drzewica w latach 2015-2021

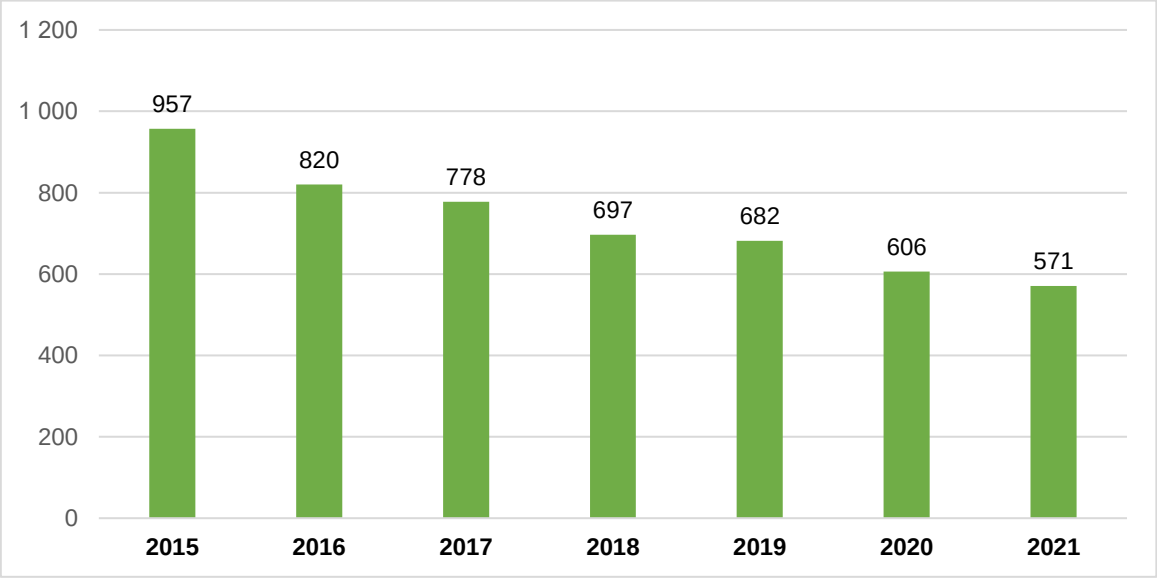

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W tabeli poniżej przedstawiono liczbę rodzin oraz liczbę osób w rodzinach, które korzystały ze wsparcia pomocy społecznej w Gminie Drzewica w latach 2019-2021. W statystykach uwzględniono podział na obszar miasta Drzewica oraz obszar wiejski gminy. Podczas gdy liczba rodzin w mieście utrzymuje się na podobnym poziomie, to ich liczba na obszarze wiejskim gminy zmniejsza się. W roku 2021 odnotowano o 46 rodzin mniej niż w roku 2019.

Tabela 9 Liczba rodzin oraz liczba osób w rodzinach, które korzystały ze wsparcia pomocy społecznej w Gminie Drzewica w latach 2019-2021

	2019		2020		2021	
	liczba rodzin	liczba osób w tych rodzinach	liczba rodzin	liczba osób w tych rodzinach	liczba rodzin	liczba osób w tych rodzinach
Drzewica - miasto	124	260	128	262	124	248
Drzewica - obszar wiejski	176	454	147	368	130	328

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z MGOPS w Drzewicy

Poniżej przedstawiono wskaźnik obrazujący udział liczby osób w rodzinach, które korzystały ze wsparcia pomocy społecznej w latach 2019-2021 w liczbie mieszkańców odpowiednio obszaru miasta oraz obszaru wiejskiego gminy. W roku 2019 wskaźnik dla miasta i wsi był na zbliżonym poziomie i wyniósł odpowiednio 6,8% i 6,88%. W latach 2020-2021 wskaźnik dla miasta Drzewica był wyższy niż dla obszaru wsi. Dodatkowo wskaźnik dla obszaru miasta w latach 2020-2021 był wyższy niż w roku 2019, podczas gdy dla obszaru wiejskiego gminy odnotowano trend spadkowy.

Tabela 10 Udział liczby osób w rodzinach, które korzystały ze wsparcia pomocy społecznej w Gminie Drzewica w latach 2019-2021 w liczbie ludności odpowiednio obszaru miasta oraz obszaru wiejskiego Gminy

	2019	2020	2021
Drzewica - miasto	6,80%	7,22%	6,88%
Drzewica - obszar wiejski	6,88%	5,77%	5,19%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z MGOPS w Drzewicy

Wykres 8 Udział liczby osób w rodzinach, które korzystały ze wsparcia pomocy społecznej w Gminie Drzewica w latach 2019-2021 w liczbie ludności odpowiednio obszaru miasta oraz obszaru wiejskiego gminy

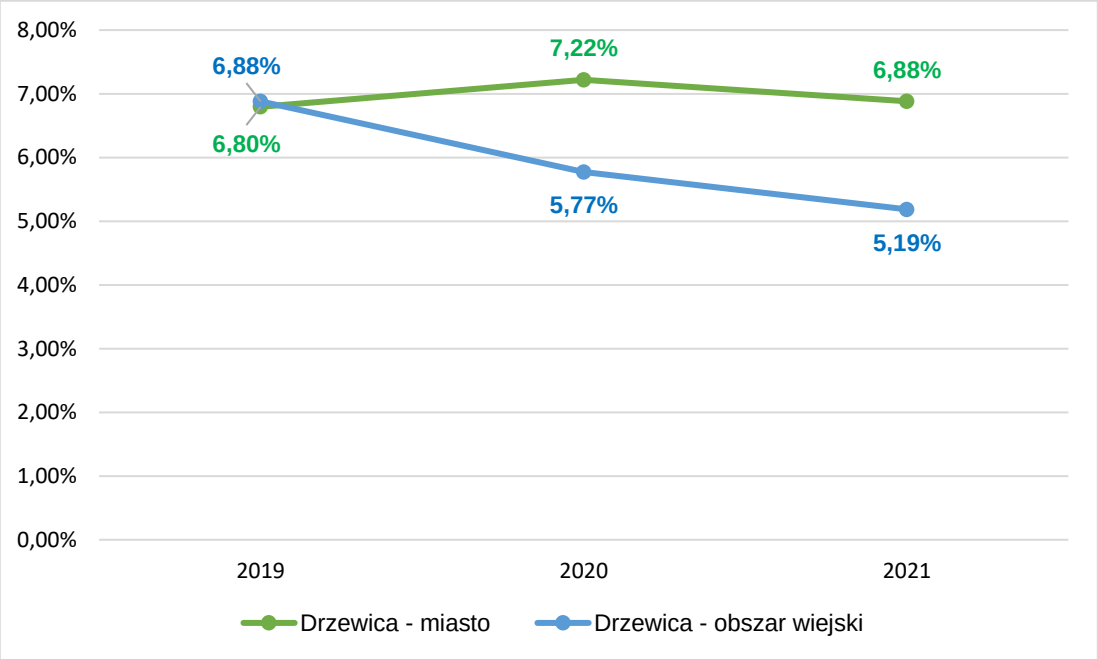

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z MGOPS w Drzewicy

W tabeli poniżej zaprezentowano dane dotyczące osób objętych pomocą społeczną w 2021 roku, wg ulic w mieście Drzewica. Ze względu na wrażliwość danych, posłużono się wskaźnikiem – udział osób objętych pomocą społeczną w obrębie danej ulicy w stosunku do liczby mieszkańców tej ulicy, wg danych Urzędu Miejskiego w Drzewicy.

Najwyższy wskaźniki odnotowano dla ulic: Stefana Żeromskiego (22,45%), Sportowa (12,20%), Szkolna (11,02%), Jana Kilińskiego (7,77%), Mostowa (7,14%), Braci Kobylańskich (6,99%), Armii Krajowej (6,49%), Osiedle Mieszka I-go (5,17%), Fabryczna (5%) oraz Zdrojowa 4,88%).

Tabela 11 Udział osób objętych pomocą społeczną w obrębie danej ulicy w stosunku do liczby mieszkańców danej ulicy – z uwzględnieniem wartości wskaźnika wyższych niż średnia miasta

ulica	udział osób otrzymujących pomoc społeczną w liczbie mieszkańców dane ulicy [%]
Adama Mickiewicza	0,00%
Armii Krajowej	6,49%
Błonie	4,31%
Braci Kobylańskich	6,99%
Cmentarna	0,00%
Fabryczna	5,00%
gen. Władysława Sikorskiego	3,72%
Jana Kilińskiego	7,77%
Juliusza Słowackiego	2,88%
Klonowa	0,00%
Kolejowa	0,00%
Miła	0,00%
Mjra Hubala	0,48%
Mostowa	7,14%
Ogrodowa	0,00%
Osiedle Bolesława Chrobrego	4,30%
Osiedle Mieszka I-go	5,17%
Osiedle Słoneczne	0,00%
Parkowa	0,00%
Plac Gabriela Narutowicza	2,78%
Plac Tadeusza Kościuszki	2,50%
Plac Wolności	0,00%
Północna	0,00%
Prymasa Macieja Drzewieckiego	0,00%
Rzeczna	0,00%
Skalna	2,63%
Sosnowa	0,00%
Spacerowa	0,00%
Sportowa	12,20%
Stanisława Staszica	0,00%
Stawowa	1,24%
Stefana Żeromskiego	22,45%
Szkolna	11,02%
Warszawska	0,00%
Zdrojowa	4,88%
Razem Miasto	**4,76%**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Drzewicy oraz Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Drzewicy

W budynku komunalnym przy ul. Fabrycznej „Ceglanka” mieszka 13 rodzin. Dominują tu takie problemy społeczne jak ubóstwo, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, niepełnosprawność, choroby psychiczne jak również alkoholizm i przestępczość. Mieszkańcy borykają się z licznymi trudnościami życiowymi. Są wśród nich osoby w różnym wieku, samotnie wychowujące dzieci, niepracujące, starsze. Rodziny mieszkają najczęściej w jednopokojowym mieszkaniu po kilka osób. Warunki mieszkaniowe są bardzo skromne. Większość lokatorów tego budynku komunalnego korzysta z pomocy MGOPS w Drzewicy. Jest to pomoc nie tylko finansowa czy też rzeczowa, ale również w formie pracy socjalnej. Jedna rodzina jest objęta wsparciem asystenta rodziny. Część rodzin obecnie zamieszkujących w/w budynek zagrożonych jest wykluczeniem społecznym. Urząd Miejski oraz MGOPS w Drzewicy podejmują liczne działania mające na celu przeciwdziałania temu zjawisku, m.in. poprzez poprawę warunków mieszkaniowych, pomoc w poszukiwaniu zatrudnienia. Praca w tymi ludźmi jest bardzo trudna.

Z danych przedstawionych w *Raporcie o stanie Gminy Drzewica za 2021 rok* wynika, iż pomoc społeczna udzielona została rodzinom z powodu następujących przesłanek – podano kolejność zaczynając od największej liczby rodzin, którym udzielono wsparcia: bezrobocie (112), długotrwała lub ciężka choroba (69), niepełnosprawność (49), ubóstwo (43), wielodzietność (23), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (14), zwolnienie z zakładu karnego (7) oraz bezdomność (4).

Powody korzystania ze świadczeń są różnorodne i w wielu przypadkach nie są wskazywane pojedynczo lecz występują łącznie.

Tabela 12 Powody przyznania pomocy w 2021 roku przez MGOPS w Drzewicy

Powód przyznania	**Liczba rodzin**	**Liczba osób w rodzinach**
Ubóstwo	43	96
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	14	51
Długotrwała lub ciężka choroba	69	122
Niepełnosprawność	49	106
Bezrobocie	112	297
Wielodzietność	23	112
Bezdomność	4	4
Zwolnienie z zakładu karnego	7	14
Alkoholizm	4	11

Źródło: *Raport o stanie Gminy Drzewica za 2021 rok*

Niebieska Karta

W roku 2021 w gminie prowadzonych było ogółem 31 kart z czego 8 - to kontynuacja kart z roku 2020, a w 2021 roku założono 23 Niebieskie Karty. Wszystkie założone zostały przez Policję.

Tabela 13 Liczba procedur NK prowadzonych przez dzielnicowych na terenie Gminy Drzewica

Rok / miejsce	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Drzewica – miasto	8	9	13	7
Drzewica – obszar wiejski	30	17	19	16
razem	**38**	**26**	**32**	**23**

Źródło: *Raport o stanie Gminy Drzewica za 2021 rok*

„Powyższa tabela przedstawia wykaz liczbowy procedury Niebieska Karta, obejmujący swoim zakresem okres 2018 – 2021. Należy podkreślić, iż wartości te są zbliżone przez co należy rozumieć, iż ten aspekt społeczny jakim jest przemoc w rodzinie nadal jest widoczny i dążyć należy do jego minimalizowania w sferze społecznej, niemniej jednak nie możemy zapominać o istotnej w tej materii kwestii tzw. ciemnej liczby zjawisk przemocy domowej, których areną są cztery domowe ściany i wielopłaszczyznowa trudność w ujawnianiu owych zjawisk /wstyd, anonimowość, znieczulica społeczna sąsiadów, etc./”[6]

Dane udostępnione przez MGOPS w Drzewicy wskazują, iż na obszarze miasta Drzewica problem dotyczy w ostatnich trzech latach osób zamieszkałych przy ulicach: Błonie, Osiedle Bolesława Chrobrego, Osiedle Mieszka I-go, Osiedle Słoneczne, Armii Krajowej, Braci Kobylańskich, Cmentarna, Gen. Władysława Sikorskiego, Sportowa, Stanisława Staszica oraz Prymasa Macieja Drzewieckiego.

Bezrobocie

Bezrobocie stanowi jeden z najtrudniejszych problemów społeczno-gospodarczych. Rozmiar bezrobocia zależy od systemu gospodarczego i aktualnie prowadzonej polityki krajowego rynku pracy. Związane jest zwykle z poziomem nowych inwestycji i trwałym zatrudnianiem pracowników w nowopowstałych i nowoczesnych zakładach pracy sektora publicznego lub prywatnego.

W tabeli poniżej przedstawiono dane dotyczące liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych w latach 2019-2021. Zarówno na obszarze województwa łódzkiego, powiatu opoczyńskiego jak i Gminy Drzewica liczba ta wzrosła w roku 2020 w stosunku do roku 2019 oraz zmniejszyła się w 2021 roku w stosunku do roku 2020. Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w roku 2021 w stosunku do roku 2019 zwiększyła się:

- w województwie łódzkim o 3,71%,
- w powiecie opoczyńskim o 8,34%
- w Gminie Drzewica ogółem o 13,71%,
    - w Mieście Drzewica o 24,39%,
    - na obszarze wiejskim gminy o 8,43%.

Tabela 14 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w Gminie Drzewica, powiecie opoczyńskim i województwie łódzkim w roku 2021.

	2019	2020	2021
województwo łódzkie	58 722	67 812	60 902
Powiat opoczyński	1 738	2 050	1 883
gmina Drzewica	248	297	282
Drzewica - miasto	82	107	102
Drzewica - obszar wiejski	166	190	180

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Drzewica (5,0%) jest wyższy niż średnia dla powiatu opoczyńskiego (4,4%) oraz województwa łódzkiego (4,4%). W samej Gminie Drzewica odnotowuje się taką samą wartość wskaźnika dla miasta i dla obszaru wiejskiego – również 5,0%.

[6] *Raport o stanie Gminy Drzewica za 2021 rok*

Wykres 9 Udział bezrobotnych [%] zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Drzewica, powiecie opoczyńskim i województwie łódzkim w roku 2021

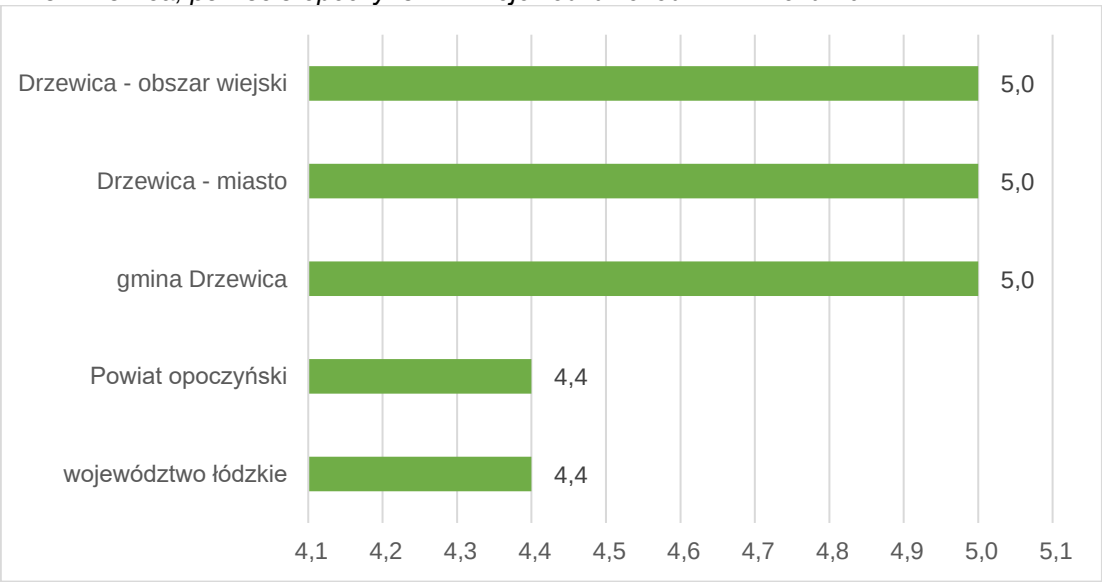

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Poziom bezrobocia w powiatach województwa łódzkiego wskazuje na znaczne zróżnicowanie regionalne tego zjawiska na całym obszarze województwa. Różnica między najwyższą i najniższą stopą bezrobocia za 2021 rok wyniosła 4,5 punktu procentowego. Powiatem o najwyższej stopie bezrobocia jest kutnowski (7,5%), wskaźnik ten wysoki jest również w powiatach pajęczańskim (7,2%) oraz tomaszowskim (7%). Najlepsza sytuacja pod tym względem występuje w powiecie rawskim (3%) oraz skierniewickim (3,5%). Kolejne wartości wskaźnika przekraczają już 4%.

W 2021 roku w Gminie Drzewica odnotowano wyższą szacunkową stopę bezrobocia rejestrowanego (7%) niż w powiecie opoczyńskim (6,3%), a także województwie łódzkim (5,6%), co wskazuje na mniej korzystną sytuację na rynku pracy w gminie, niż w średnio w regionie.

Wykres 10 Szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego [%] w 2021 r. w Gminie Drzewica na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego.

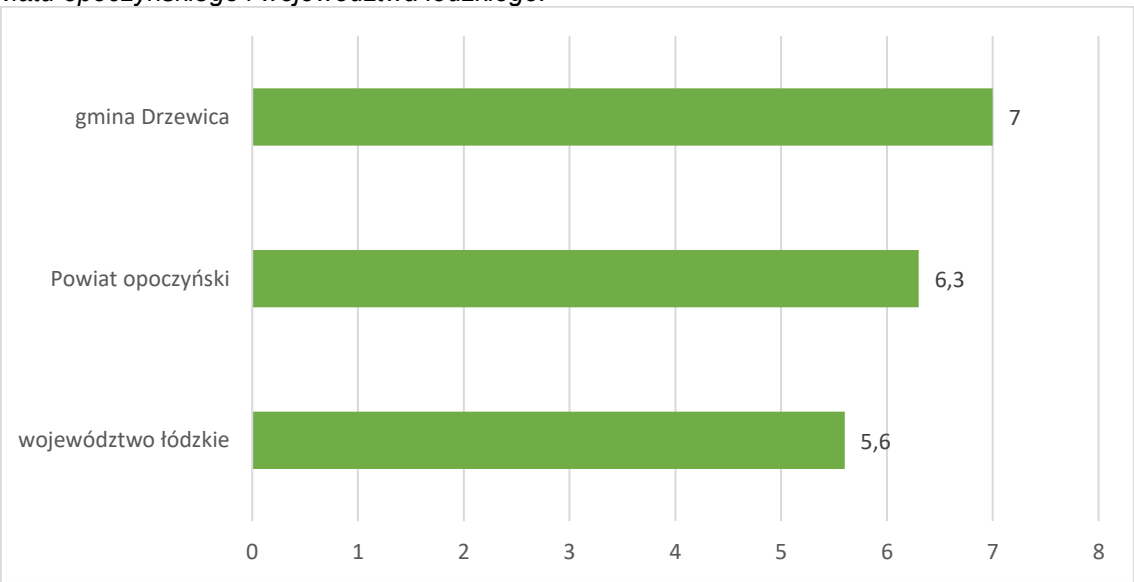

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych www.polskawliczbach.pl

Poniżej przedstawiono dane obrazujące sytuację na rynku pracy w Gminie Drzewica. Analizę rozpoczęto od przedstawienia danych statystycznych dotyczących liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych z podziałem na płeć. W latach 2015-2021 rejestrowano stopniowy spadek poziomu bezrobocia w gminie. W roku 2021 kobiety stanowiły 56,38% bezrobotnych ogółem. Wśród bezrobotnych w całym badanym okresie za wyjątkiem 2020 roku dominują kobiety. Na przestrzeni 7 lat liczba bezrobotnych w gminie zmniejszyła się o 188 osób, czyli odnotowano spadek rzędu 40%. Obserwujemy również spadek % w udziale bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na przestrzeni badanych lat. W 2015 roku bezrobotni stanowili 7,3% osób w wieku produkcyjnym, a w 2021 roku już 5,0%.

Tabela 15 Bezrobotni zarejestrowani z obszaru Gminy Drzewica w latach 2015 – 2021

bezrobotni zarejestrowani z podziałem na płeć							
lata	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
ogółem	470	390	269	266	248	297	282
mężczyźni	223	175	123	117	105	159	123
kobiety	247	215	146	149	143	138	159
udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (w %)							
lata	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
ogółem	7,3	6,1	4,3	4,3	4,1	5,2	5,0
mężczyźni	6,3	5,0	3,6	3,4	3,1	5,0	4,0
kobiety	8,5	7,5	5,2	5,4	5,2	5,4	6,3

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

Wykres 11 Bezrobotni zarejestrowani z obszaru Gminy Drzewica z podziałem na płeć w latach 2015-2021

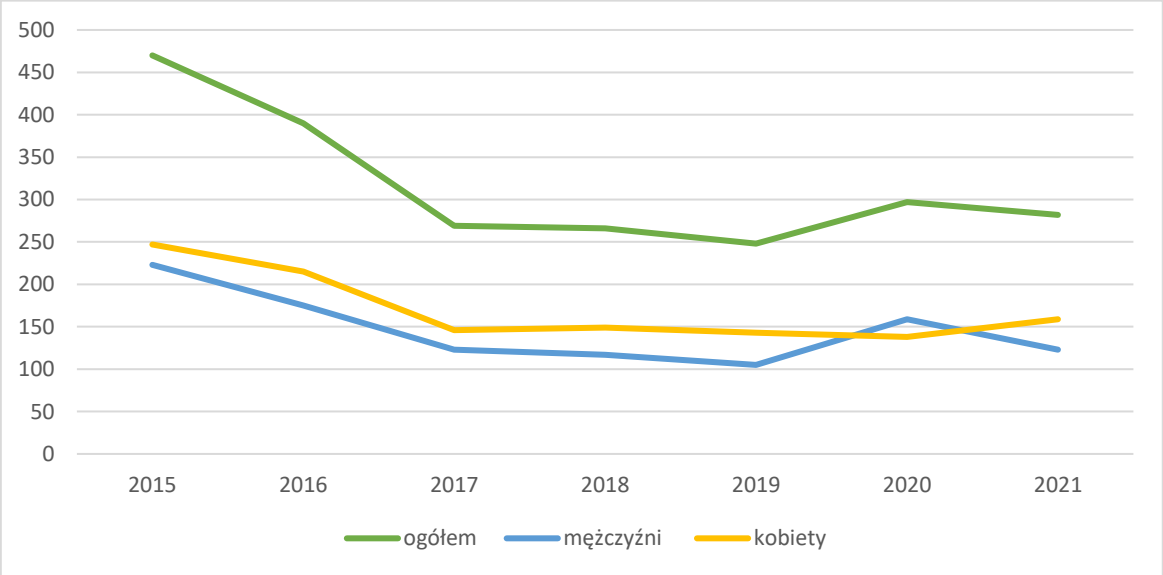

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Znaczącym problemem rynku pracy w powiecie opoczyńskim, również w Gminie Drzewica jest bezrobocie długotrwałe. W województwie łódzkim udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2021 roku osiągnął poziom 58,2%, w powiecie 49,65%, natomiast w gminie wynosi średnio 52,48%.

Wykres 12 Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogóle bezrobotnych w Gminie Drzewica w 2021 r. na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego [%].

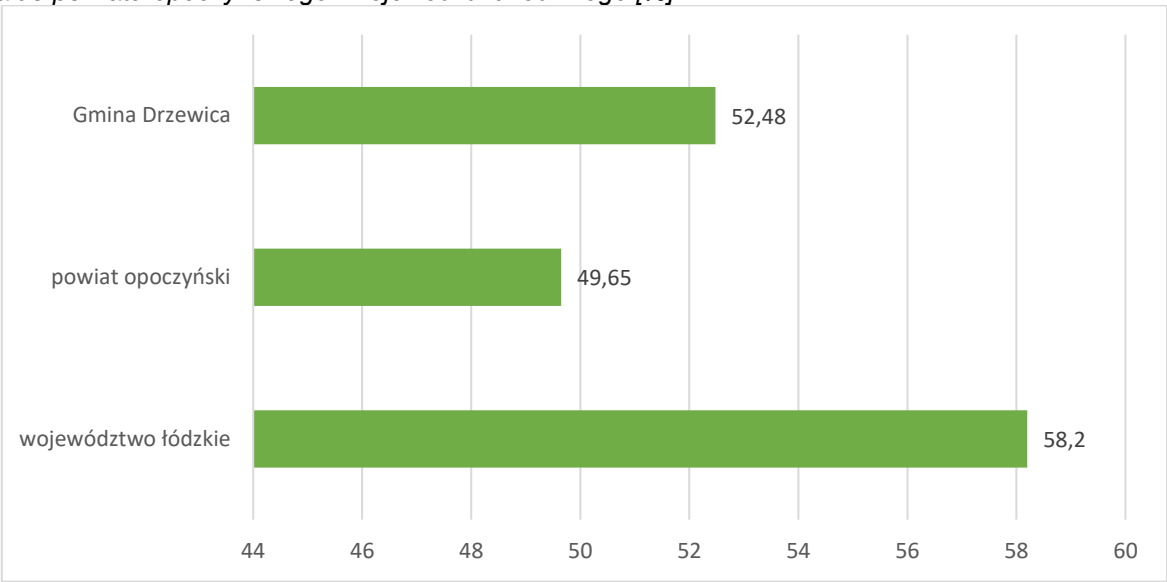

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Opocznie

Dość dużym problemem w skali zarówno gminy, powiatu jak i województwa, jest bezrobocie wśród osób, które ukończyły 50 lat, a więc - podobnie jak długotrwale bezrobotni – znajdują się w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Wskaźnik dla województwa łódzkiego kształtuje się na poziomie 29,71%, w powiecie opoczyńskim osiąga niewiele mniej bo 28,57%, zaś w Gminie Drzewica osiąga wartość wyższą od ww. na poziomie 35,81%.

Sytuacja osób bezrobotnych po 50 roku życia jest trudniejsza, ponieważ często osoby te mają niższe kwalifikacje zawodowe, nieaktualną wiedzę i mniejsze umiejętności niż osoby młodsze, dodatkowo często również mniejsza jest ich mobilność.

Wykres 13 Udział osób bezrobotnych po 50 r.ż. w ogóle bezrobotnych w Gminie Drzewica w 2021 r. na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego [%].

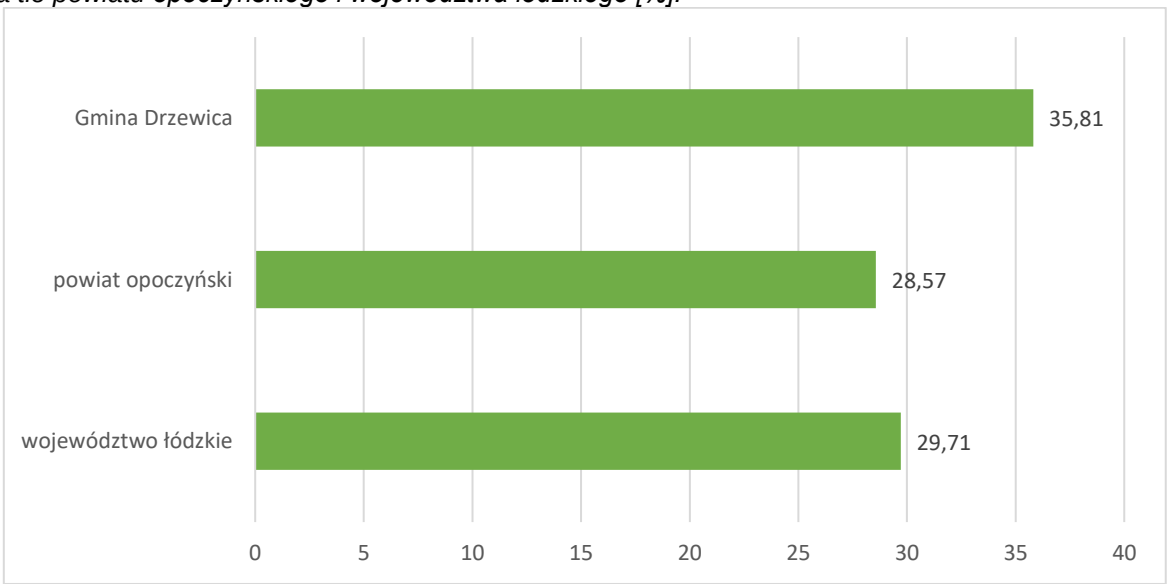

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Opocznie

Bezpieczeństwo

W 2021 roku w strukturze popełnianych na terenie powiatu opoczyńskiego przestępstw dominują te o charakterze kryminalnym (784) oraz przeciwko mieniu (467). Znaczny udział mają w dalszej kolejności przestępstwa o charakterze gospodarczym (250), przeciwko rodzinie i opiece (174), przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji razem (168), a także przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji – drogowe (158). Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych wyniósł w powiecie 83,3%, a tym samym był wyższy w odniesieniu do wskaźnika wykrywalności dla województwa łódzkiego (70,1%).

Wykres 14 Przestępstwa stwierdzone przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w 2021 roku w powiecie opoczyńskim.

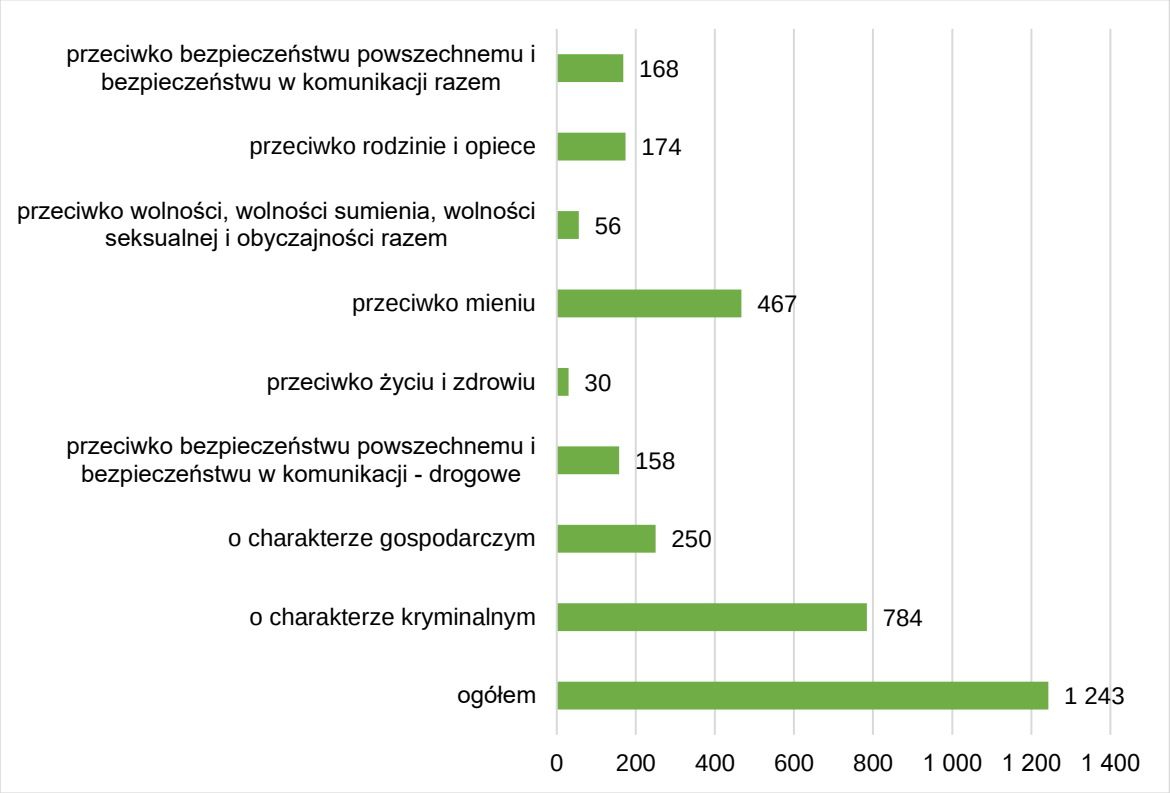

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W 2021 roku w Gminie Drzewica odnotowano mniej przestępstw niż w roku 2019, jednak więcej niż w roku 2020. W latach 2019-2020 większą liczbę przestępstw odnotowywano na obszarze miasta, zaś w roku 2021 na obszarze wiejskim. Rozpatrując dane w odniesieniu do liczby mieszkańców miasta z 2021 roku (3 604) oraz obszaru wiejskiego (6 324), w 2021 roku wskaźnik dla miasta jest wyższy i kształtuje się na poziomie 2,3 zaś dla obszaru wiejskiego to 1,3.

Tabela 16 Pełny katalog przestępstw zaistniałych na terenie Gminy Drzewica

	Gmina Drzewica					
	miasto	obszar wiejski	miasto	obszar wiejski	miasto	obszar wiejski
	2019		2020		2021	
pełny katalog przestępstw	128	110	76	74	83	88

Źródło: Posterunek Policji w Drzewicy

Według katalogu przestępstw z 7 kategorii w analizowanych latach 2019-2021 w większości przypadków większa ich liczba odnotowywana była na obszarze miasta Drzewica. W tabeli poniżej wyższe wartości oznaczono kolorem. Wśród kategorii przestępstw wskazanych przez Posterunek Policji w Drzewicy dominują przestępstwa w zakresie kierowania w stanie nietrzeźwości oraz kradzieże.

Tabela 17 Katalog przestępstw z 7 kategorii zaistniałych na terenie Gminy Drzewica w latach 2019-2021

	Gmina Drzewica					
	miasto	obszar wiejski	miasto	obszar wiejski	miasto	obszar wiejski
	2019		2020		2021	
uszczerbek na zdrowiu	1	4	4	1	2	0
bójka i pobicie	0	1	1	1	1	0
kradzież	4	7	4	4	8	3
kradzież z włamaniem	3	5	5	4	3	2
rozbój i przestępstwa rozbójnicze	1	0	0	0	0	0
zniszczenia mienia	2	0	1	3	3	1
kierowanie w stanie nietrzeźwości	11	9	9	9	3	18

Źródło: Posterunek Policji w Drzewicy

Uczestnictwo w życiu kulturalnym

Jednym z elementów życia kulturalnego jest czytelnictwo, którego poziom można zmierzyć danymi dotyczącymi korzystania przez mieszkańców z oferty bibliotek publicznych. W latach 2019-2021 zarówno na poziomie województwa łódzkiego jak i powiatu opoczyńskiego odnotowano zmniejszenie się liczby czytelników bibliotek publicznych na 1000 ludności, przy czym w Gminie Drzewica wskaźnik ten co roku był najniższy w porównaniu do powiatu i województwa. We wszystkich trzech obszarach badawczych wskaźnik wzrósł w roku 2021 w stosunku do roku 2020, dla gminy Drzewica różnica ta była najwyższa i osiągnęła 19 czytelników na 1000 ludności. W Gminie Drzewica odnotowano również zwiększenie wskaźnika w roku 2021 w stosunku do roku 2019.

Wykres 15 Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności w Gminie Drzewica na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego w latach 2019-2021.

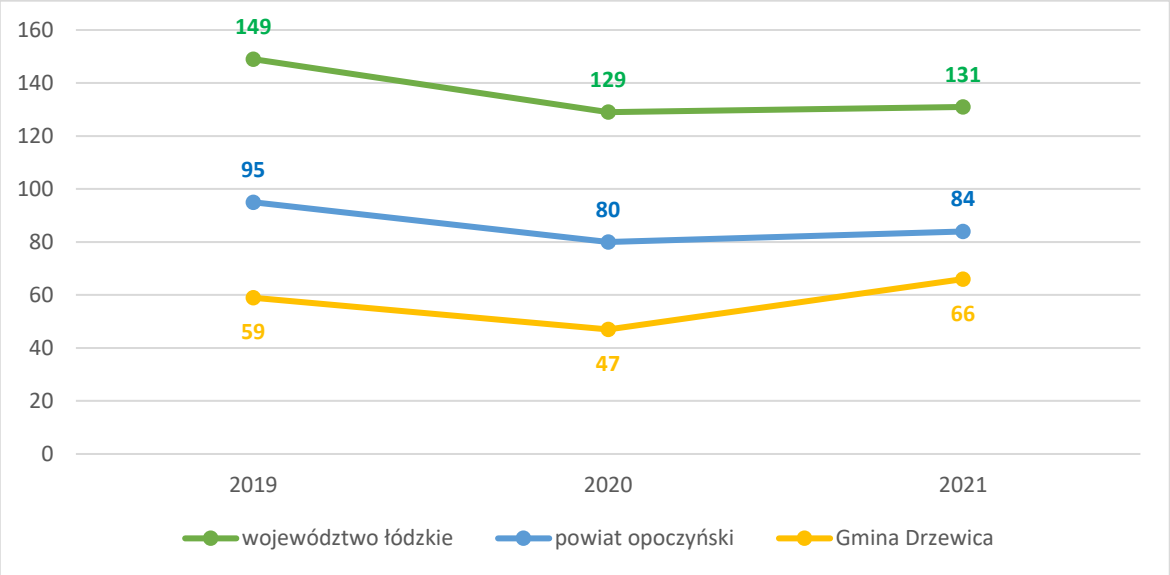

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Również liczba wypożyczeń księgozbioru przypadająca na jednego czytelnika jest w gminie niższa niż w powiecie i województwie, w 2021 roku odpowiednio o 6,3 i 7,1 woluminu. Zależności przedstawia wykres poniżej.

Wykres 16 Wypożyczenia księgozbioru na jednego czytelnika w woluminach w Gminie Drzewica na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego w latach 2019-2021

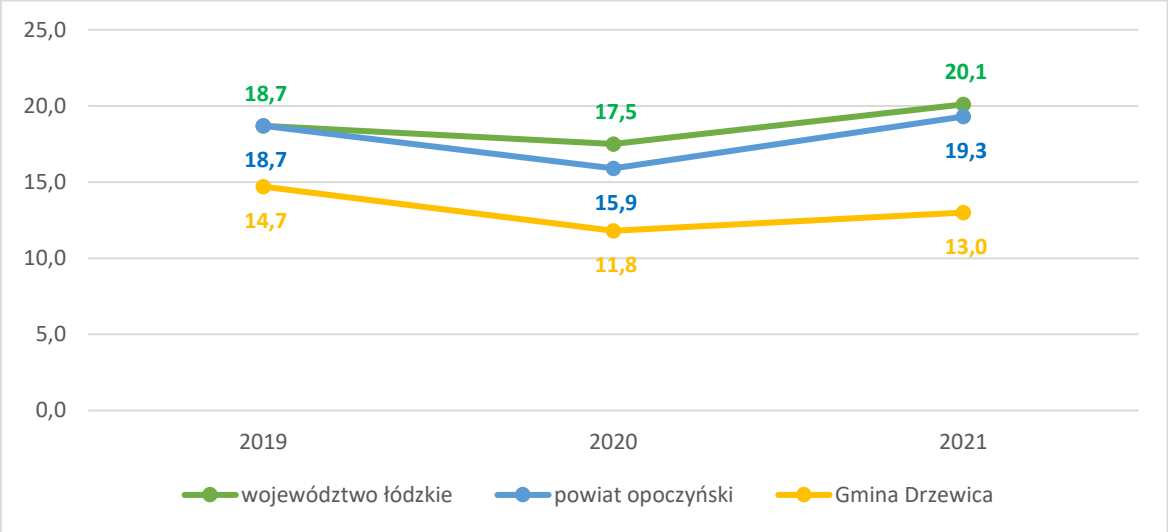

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Za strefę zdegradowaną należy więc uznać centrum miasta Drzewica. To właśnie tutaj koncentrują się problemy społeczne wszelkiego typu. Potwierdza to wizja lokalna wykonana na potrzeby stworzenia dokumentu.

Biorąc pod uwagę przedstawione dane statystyczne należy zwrócić szczególną uwagę na fakt, iż w gminie występuje zjawisko starzenia się społeczeństwa, na obszarze miasta odnotowano większy udział osób w wieku poprodukcyjnym niż na obszarze wiejskim gminy, dodatkowo wskaźnik ten wzrasta dla miasta znacznie szybciej niż na obszarze wsi.

Liczba rodzin korzystających ze wsparcia pomocy społecznej utrzymuje się w mieście na podobnym poziomie, zaś na obszarze wiejskim gminy zmniejsza się. Zaprezentowano również dane dotyczące osób objętych pomocą społeczną w 2021 roku, wg ulic w mieście Drzewica. Ze względu na wrażliwość danych, posłużono się wskaźnikiem – udział osób objętych pomocą społeczną w obrębie danej ulicy w stosunku do liczby mieszkańców tej ulicy, wg danych Urzędu Miejskiego w Drzewicy.

Najwyższy wskaźniki odnotowano dla ulic: Stefana Żeromskiego, Sportowa, Szkolna, Jana Kilińskiego, Mostowa, Braci Kobylańskich, Armii Krajowej, Osiedle Mieszka I-go, Fabryczna oraz Zdrojowa.

Dodatkowo wskazano, iż w obrębie ulic: Błonie, Osiedle Bolesława Chrobrego, Osiedle Mieszka I-go, Osiedle Słoneczne, Armii Krajowej, Braci Kobylańskich, Cmentarna, Gen. Władysława Sikorskiego, Sportowa, Stanisława Staszica oraz Prymasa Macieja Drzewieckiego występuje problem przemocy w rodzinie (funkcjonowanie Niebieskich Kart).

W zakresie bezpieczeństwa publicznego, w latach 2019-2020 większą liczbę przestępstw odnotowywano na obszarze miasta Drzewica niż na obszarze wiejskim.

3. Sfera gospodarcza

Analiza gospodarcza ma określić obszary gminy o niskim stopniu przedsiębiorczości oraz słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw. Ukształtowana struktura gospodarki lokalnej opartej o produkcję rolniczą i stanowiąca podstawową sferę zatrudnienia i źródło utrzymania społeczności lokalnej czyni gospodarczy rozwój gminy zależnym od koniunktury na rynku towarów rolno-spożywczych, a jednocześnie od wahań podaży miejsc pracy. Gmina Drzewica jest gminą rolniczą, ponad 60% jej powierzchni stanowią użytki rolne. Gospodarka gminy opiera się głównie na indywidualnych gospodarstwach rolnych oraz małych i średnich firmach, zajmujących się handlem oraz prowadzących działalność w sektorze budownictwa i przetwórstwa przemysłowego.

Liczba i struktura podmiotów gospodarczych

Liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na obszarze gminy Drzewica w latach 2015 - 2021 kształtowała się w sposób zróżnicowany z tendencją wzrostową. W porównaniu z 2015 rokiem, w 2021 roku na terenie gminy przybyły 82 podmioty gospodarcze ogółem.

Wykres 17 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon w gminie Drzewica w latach 2015-2021

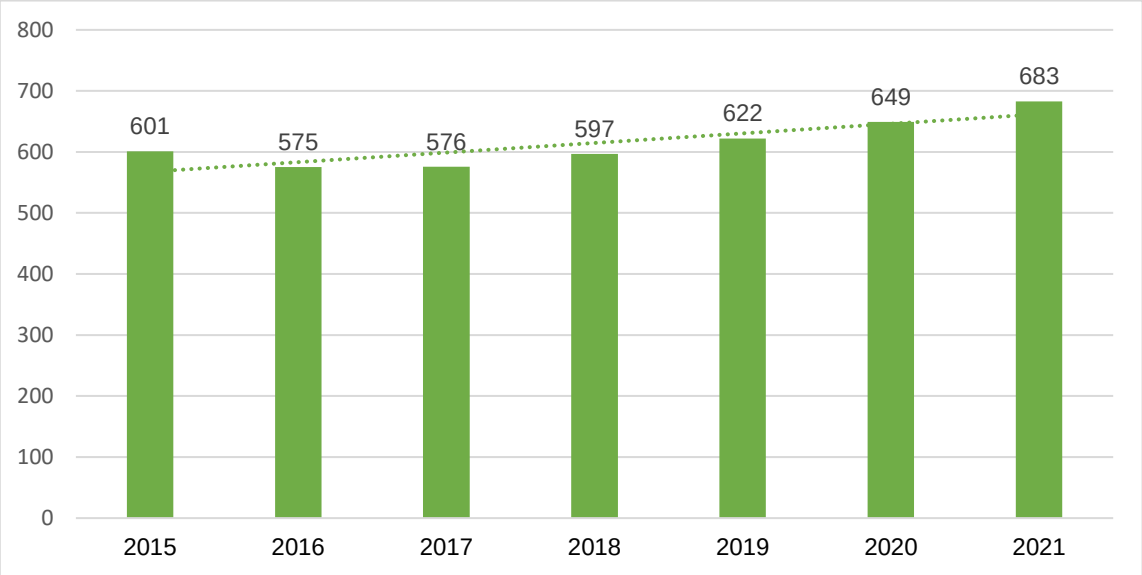

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W latach 2015-2021 zmiany w liczbie podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON wg Sekcji PKD 2007 w poszczególnych sekcjach, kształtowały się łagodnie, nie odnotowano spektakularnych wzrostów oraz spadków.

Największe zmiany w różnicy liczby podmiotów w roku 2021 w stosunku do 2015:

- Wzrost liczby podmiotów w sekcji F. Budownictwo – o 48 podmiotów,
- Zmniejszenie liczby podmiotów w sekcji C. Przetwórstwo przemysłowe – 10 podmiotów mniej.

Tabela 18 Podmioty gospodarki narodowej w Gminie Drzewica wpisane do rejestru Regon wg sekcji PKD 2007 (stan w dniu 31.XII)

Sekcje	Wartości w latach						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Sekcja A Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	10	10	9	8	9	10	12
Sekcja B Górnictwo i wydobywanie	1	1	1	1	1	1	1
Sekcja C Przetwórstwo przemysłowe	59	56	55	53	51	49	49
Sekcja D Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną	0	0	0	0	0	0	0
Sekcja E Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	3	3	3	2	2	2	2
Sekcja F Budownictwo	109	104	111	122	134	151	157
Sekcja G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych	199	193	185	187	195	194	202
Sekcja H Transport i gospodarka magazynowa	26	25	24	27	29	28	29
Sekcja I Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	13	12	15	13	13	17	15
Sekcja J Informacja i komunikacja	8	7	9	11	12	16	18
Sekcja K Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	11	12	13	12	12	10	12
Sekcja L Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	8	7	8	7	7	5	6
Sekcja M Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	25	22	18	18	17	21	26
Sekcja N Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	8	9	9	8	8	10	9
Sekcja O Administracja publiczna i obrona narodowa	13	13	13	13	13	13	13
Sekcja P Edukacja	22	22	21	22	21	23	23
Sekcja Q Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	30	30	29	33	35	36	44
Sekcja R Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	13	14	16	16	15	14	14
Sekcje S, T Pozostała działalność usługowa	43	35	37	44	48	49	51
Ogółem	601	575	576	597	622	649	683

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

Najliczniejszy udział w całkowitym zestawieniu podmiotów gospodarczych mają podmioty zaklasyfikowane do Sekcji:

- G: Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych – 202 podmioty (29,57% ogółu);
- F: Budownictwo – 157 podmiotów (22,98% ogółu);

– S,T Pozostała działalność usługowa – 51 podmiotów (7,46% ogółu);
– C: Przetwórstwo przemysłowe – 49 podmiotów (7,17% ogółu).

Według klasy wielkości dominują mikroprzedsiębiorstwa, niewielki jest udział małych firm. W gminie funkcjonuje po jednym średnim i dużym przedsiębiorstwie.

Wykres 18 Rozkład podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Drzewica według klasy wielkości (stan na dzień 31.12.2021 r.)

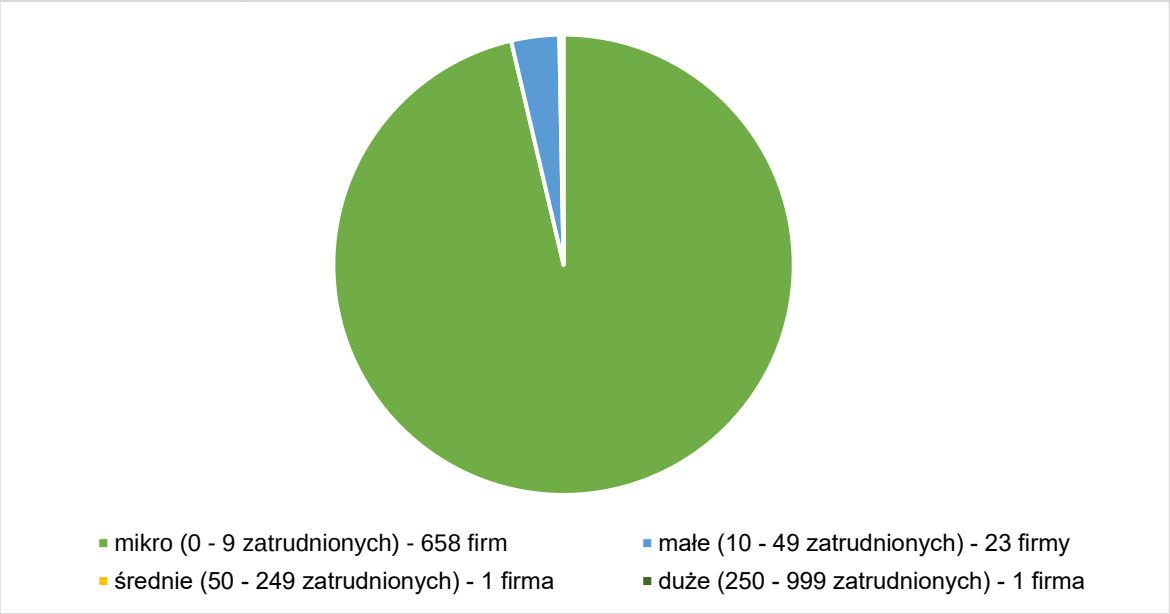

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Tak jak w całym kraju, w strukturze podmiotów dominuje sektor prywatny - w 2021 roku odnotowano 658 podmiotów gospodarczych, w tym 567 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Na terenie gminy działają głównie podmioty nie generujące dużej ilości miejsc pracy, lecz przeważnie oparte na samozatrudnieniu. Udział sektora prywatnego wynosi zatem 96,33%. Sektor publiczny reprezentowany jest zaś przez Urząd Miejski w Drzewicy, jednostki oświatowe oraz instytucje kultury.

Tabela 19 Podmioty gospodarki narodowej w Gminie Drzewica – stan na dzień 04.08.2022 r.

		Liczba podmiotów
1.	**podmioty gospodarki narodowej ogółem**	**683**[7]
2.	**sektor publiczny – jednostki ogółem**	**24**
3.	państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	20
	Spółki handlowe	1
4.	**sektor prywatny - ogółem**	**658**
5.	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	567
6.	spółki handlowe	26
7.	spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	0
8.	spółdzielnie	1
9.	fundacje	0
10.	stowarzyszenia i organizacje społeczne	28

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

[7] GUS: *Nie są prezentowane wszystkie formy prawne podmiotów, dlatego dane liczbowe nie sumują się na sektor ogółem.*

W latach 2019-2021 na obszarze Gminy Drzewica zmniejszyła się liczba założonych podmiotów gospodarczych, w roku 2021 w stosunku do 2019 ich liczba zmniejszyła się o 13. Według podziału na miasto oraz obszar wiejski, mniejsza liczba nowych podmiotów została odnotowana na obszarze miasta Drzewica. Do ulic, z obszaru których nikt nie zarejestrował przedsiębiorstwa należą: Armii Krajowej, Klonowa, Miła, Mostowa, Ogrodowa, Parkowa, Plac Gabriela Narutowicza, Plac Tadeusza Kościuszki, Północna, Prymasa Macieja Drzewieckiego, Rzeczna, Sosnowa, Spacerowa, Sportowa, Stawowa, Stefana Żeromskiego, Warszawska oraz Zdrojowa.

Tabela 20 Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych z obszaru Gminy Drzewica – stan na dzień 31.12.

	2019	2020	2021
Gmina Drzewica ogółem	**46**	**32**	**33**
obszar wiejski	**26**	**18**	**17**
Miasto Drzewica	**20**	**14**	**16**
Adama Mickiewicza	1		
Armii Krajowej			
Błonie		1	
Braci Kobylańskich		1	
Cmentarna	1		
Fabryczna	1	1	
gen. Władysława Sikorskiego		3	
Jana Kilińskiego			2
Juliusza Słowackiego	3		
Klonowa			
Kolejowa		1	1
Miła			
Mjra Hubala	2		2
Mostowa			
Ogrodowa			
Osiedle Bolesława Chrobrego	4	2	1
Osiedle Mieszka I-go	4	3	1
Osiedle Słoneczne		1	
Parkowa			
Plac Gabriela Narutowicza			
Plac Tadeusza Kościuszki			
Plac Wolności	2		2
Północna			
Prymasa Macieja Drzewieckiego			
Rzeczna			
Skalna			1
Sosnowa			
Spacerowa			
Sportowa			
Stanisława Staszica	2	1	3
Stawowa			
Stefana Żeromskiego			
Szkolna			3
Warszawska			
Zdrojowa			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejski w Drzewicy

Gmina Drzewica w analizie porównawczej z innymi JST

Według danych GUS, na obszarze gminy ogółem można dostrzec mniejszą aktywność w rejestrowaniu nowych podmiotów gospodarczych w porównaniu z województwem łódzkim. Podczas gdy na obszarze łódzkiego zarejestrowano 83 jednostki na 10 tys. ludności, w powiecie opoczyńskim zarejestrowano ich 58, zaś w Gminie Drzewica 65 (w tym w mieście 92, a na obszarze wiejskim 51). W przypadku wyrejestrowywania podmiotów obserwujemy podobne zależności. W 2021 roku w województwie ogółem wykreślono 47 jednostek na 10 tys. ludności, na obszarze powiatu 33 jednostki, a na obszarze gminy 34 (w tym 42 z obszaru miasta i 30 z obszaru wiejskiego).

Widoczne jest zatem zróżnicowanie wewnątrz gminy – wskaźniki dla miasta są wyższe od tych odnotowanych dla obszaru wiejskiego.

Tabela 21 Nowo zarejestrowane i wykreślone z rejestru REGON podmioty na 10 tys. ludności w 2021 r. w Gminie Drzewica, powiecie opoczyńskim i województwie łódzkim.

	jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności
Województwo łódzkie	83	47
Powiat opoczyński	58	33
Gmina Drzewica	65	34
Drzewica – miasto	92	42
Drzewica - obszar wiejski	51	30

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Rolnictwo

Drzewica jest gminą rolniczą. Ponad 60% jej powierzchni stanowią użytki rolne. Na obszarze Gminy Drzewica dominują gleby o najniższej klasie bonitacyjnej, czyli gleby najsłabsze. Gleby powyżej III klasy znajdują się w pobliżu miejscowości: Drzewica, Brzustowiec, Trzebina, Giełzów, Domaszno i w dolinie rzeki Drzewiczki. Gleby III klasy zajmują niewielką część powierzchni Gminy, dlatego winny podlegać całkowitej ochronie (w Gminie brak jest gleb zakwalifikowanych do I i II klasy).

Ogólna powierzchnia Gminy Drzewica – 11.819 ha, w tym:

- użytki rolne: 62,70%,
- użytki leśne: 33,10%.

Dominującą formą własności ziemi są indywidualne gospodarstwa rolne.

Ogólna powierzchnia gruntów stanowiących własność osób fizycznych wynosi 9.317 ha, co stanowi 78,8 % powierzchni ogólnej Gminy.

Wśród upraw największą powierzchnię zajmują żyto i ziemniaki. Ponadto uprawia się pszenicę, pszenżyto, owies. W produkcji zwierzęcej dominuje bydło, trzoda chlewna, owce i kozy. Znaczna część rolników zajmuje się produkcją roślinno-zwierzęcą.

Średnia wielkość powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym w Gminie wynosi 4,25 ha.

NEGATYWNE ZJAWISKA W SFERZE GOSPODARCZEJ

Jednym z najważniejszych problemów gospodarczych i społecznych Drzewicy jest peryferyzacja. Jest to poważny problem wielu małych miast w Polsce i skutkuje poważnymi konsekwencjami. Jest to szczególnie widoczne w Drzewicy, gdzie te problemy są widoczne i wywierają poważny wpływ na rozwój. Gmina Drzewica graniczy z województwem mazowieckim. Odległość od Łodzi jest duża i wynosi około 120 km. Odległość od Warszawy wynosi 110 km. Najbliższymi, większymi miastami są Piotrków Trybunalski (62 km) oraz Radom (55 km). Dostęp do rynku pracy w dużych miastach jest zatem dla mieszkańców Gminy Drzewica utrudniony. Rynek zbytu na lokalne towary jest również ograniczony. Transport niektórych artykułów (np. płodów rolnych) generuje dodatkowe koszty. Przedsiębiorcy nie mogą konkurować więc z rolnikami czy przedsiębiorcami z gmin położonych bliżej dużych aglomeracji. Głównym problemem gospodarki jest więc dostępność Łodzi i Warszawy.

Duże aglomeracje miejskie pełnią kluczową rolę w kreowaniu rynku zbytu. Wiele dużych firm i przedsiębiorstw decyduje się na ulokowanie swoich siedzib w aglomeracjach miejskich ze względu na dostępność wykwalifikowanej siły roboczej, dogodne położenie geograficzne oraz rozbudowany system transportu publicznego. Duże aglomeracje miejskie stanowią także ogromne rynki zbytu dla produktów i usług, ze względu na dużą liczbę mieszkańców i turystów. Wiele firm i przedsiębiorstw widzi w nich potencjał dla rozwoju swoich działalności, dlatego inwestuje w ich rozwój. Kolejną ważną rolą dużych aglomeracji miejskich jest stanowienie miejsca dla innowacji i rozwoju nowych technologii. Wiele startupów i nowych przedsiębiorstw decyduje się na ulokowanie tam swoich siedzib, ze względu na dostępność kapitału i wsparcie ze strony inwestorów. Rozwój jakiegokolwiek przedsiębiorstwa w Drzewicy lub kreowanie nowych jest więc niezwykle trudne.

W Gminie Drzewica w roku 2021 w rejestrze REGON zarejestrowane były 683 podmioty gospodarki narodowej, z czego 567 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W tymże roku zarejestrowano 65 nowych podmiotów, a 34 zostały wyrejestrowane. Na przestrzeni lat 2009-2021 najwięcej (87) podmiotów zarejestrowano w roku 2010, a najmniej (29) w roku 2016. W tym samym okresie najwięcej (146) podmiotów wykreślono z rejestru REGON w 2009 roku, najmniej (24) podmiotów wyrejestrowano natomiast w 2020 roku. Duże spadki liczby zarejestrowanych firm może przynieść rok 2023. Wojna w Ukrainie, drożejąca energia sprawiają, że rynek zbytu się kurczy. Należy wspomnieć, że wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w Gminie Drzewica najczęściej deklarowanymi rodzajami działalności są Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (32,1%) oraz Budownictwo (27,2%). Pokazuje to jasno, że firmy zarejestrowane w gminie realizują działalność głównie w oparciu o rynek lokalny. Gospodarstwa domowe nie należą tu do zamożnych, dlatego nie są w stanie zaakceptować rosnących cen produktów czy usług. Z niektórych już rezygnują. Brak dostępu do rynków zewnętrznych, głównie do dużych aglomeracji sprawia, że potencjał rozwojowy spada. Kolejne lata mogą być niezwykle trudne dla mieszkańców Drzewicy. Wraz z problemami lokalnych firm kurczyć się będzie rynek pracy. Spowoduje to kumulację problemów społecznych, w tym dalszy odpływ ludzi młodych z gminy. Należy podkreślić, że wpływ gospodarki na rozwój społeczny jest duży i podczas działań rewitalizacyjnych należy zwrócić na ten fakt szczególną uwagę.

Pozytywną zmianą jest rozwój sieci Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej. Mieszkańcy Drzewicy mogą nią już podróżować do Łodzi czy Tomaszowa Mazowieckiego. Otwiera to dostęp do regionalnego rynku pracy.

W ostatnich latach, głównie w centrum miasta, znikają drobne punkty handlowe. Sklepy nie wytrzymują konkurencji z dyskontami spożywczymi. Handel artykułami spożywczymi przeniósł się z centrum do nowo wybudowanych dyskontów spożywczych usytuowanych w centrum Drzewicy. Drobny handel umiera w całym mieście, brakuje małych, rodzinnych sklepów spożywczo-przemysłowych, które kiedyś zlokalizowane były właśnie w historycznym centrum miasta. Powoli znikają również drobne punkty usługowe.

Fotografia 1. Dyskont w centrum Drzewicy

Źródło: Fotografia własna

Upadek małych sklepów na rzecz dyskontów w całej Polsce jest jednym z trendów, zauważalnych w ostatnich latach. Dyskonty stanowią coraz większą konkurencję dla małych sklepów, oferując produkty w niższych cenach i na bardziej atrakcyjnych warunkach. Z tego powodu wiele małych sklepów jest zmuszonych do zamknięcia swoich drzwi, co prowadzi do ich upadku. Głównym powodem upadku małych sklepów jest niekonkurencyjność w stosunku do dyskontów. Dyskonty oferują produkty w niższych cenach, ponieważ korzystają z niższych kosztów zakupu i mniejszych wydatków na reklamę. W rezultacie klienci coraz częściej wybierają dyskonty, co prowadzi do upadku małych sklepów.

Innym powodem likwidacji małych sklepów w Drzewicy jest rosnące znaczenie zakupów online. Wiele osób coraz częściej wybiera zakupy przez Internet, ponieważ jest to wygodne i pozwala na oszczędność czasu i pieniędzy. W rezultacie wiele małych sklepów traci klientów. Upadek małych sklepów ma negatywny wpływ na lokalną gospodarkę. Małe sklepy często stanowią ważne źródło dochodu dla miejscowych przedsiębiorców i pracowników, a ich upadek może prowadzić do utraty miejsc pracy i pogorszenia sytuacji finansowej wielu rodzin.

Fotografia 2. Sklepy przy Placu Wolności w Drzewicy

Źródło: Fotografia własna

Największe problemy gospodarcze występują przy Placu Wolności. Plac Wolności nie jest miejscem prestiżowym, jest niechętnie odwiedzany przez osoby spoza Drzewicy. Powinien tętnić życiem i być chętnie odwiedzanym zarówno przez mieszkańców jak i turystów. Brakuje tu życia społecznego, co ma wpływ na rozwój gospodarczy. Zagospodarowanie parku w centrum, stworzenie miejsc odpoczynku, relaksu, zabawy będzie miało wymierny wpływ na rozwój działalności gospodarczej.

Fotografia 3. Sklep odzieżowy przy ulicy Mostowej

Źródło: Fotografia własna

W Drzewicy istnieje również kilka sklepów z odzieżą. Oferują one nowe ubrania sprowadzone głównie z hurtowni w Polsce. Nie ma w Drzewicy natomiast sieciowych sklepów odzieżowych. W ostatnich latach w Drzewicy widać wzrost zainteresowania sklepami z odzieżą na wagę. Są to sklepy, w których odzież jest sprzedawana w cenie za kilogram, a nie za sztukę. Wzrost zainteresowania takimi sklepami jest związany z kilkoma czynnikami. Po pierwsze, są to rosnące potrzeby oszczędnościowe klientów. Wiele osób szuka sposobów na zaoszczędzenie pieniędzy, a sklepy z odzieżą na wagę oferują ubrania w niższych cenach, niż tradycyjne sklepy odzieżowe. Po drugie, wzrost zainteresowania sklepami z odzieżą na wagę jest związany z rosnącym zainteresowaniem ekologicznym. Wiele osób jest świadomych negatywnych skutków przemysłu tekstylnego dla środowiska i poszukuje sposobów na zminimalizowanie swojego wpływu na środowisko. Sklepy z odzieżą na wagę oferują ubrania, które często są wyprodukowane z materiałów pochodzących z recyklingu i powtórnego użycia, co jest bardziej ekologiczne niż produkcja nowych ubrań. Wiele osób jest zainteresowanych zakupami ubrań z drugiej ręki, ponieważ są one bardziej ekologiczne i ekonomiczne.

Fotografia 4. Sklep z artykułami elektronicznymi przy ulicy Mostowej

Źródło: Fotografia własna

Na terenie miasta istnieją również punkty sprzedaży urządzeń elektronicznych, w tym AGD. Mieszkańcy mogą zakupić tu najpotrzebniejsze artykuły. Jednak widoczny jest spadek ilości klientów młodych. Zakupy robią tu najczęściej osoby starsze. Jest to związane z rozwojem handlu elektronicznego. Rozwój sklepów z elektroniką online jest jednym z trendów, które wprowadziły zmiany w branży handlu elektronicznym. Wiele osób decyduje się na zakupy elektroniczne przez Internet, ponieważ jest to wygodne i dostępne w każdym momencie. Sklepy online oferują szeroki wybór produktów w konkurencyjnych cenach, co jest atrakcyjne dla klientów. Rozwój sklepów online przyniósł ze sobą wiele korzyści dla konsumentów, takich jak łatwy dostęp do informacji o produktach, szybki i prosty

proces zakupów oraz możliwość porównania cen i produktów w wielu sklepach w jednym miejscu. Wiele sklepów online oferuje także darmową dostawę i zwroty, co dodaje jeszcze więcej wygody do zakupów. Jednak rozwój sklepów z elektroniką online ma także pewne negatywne konsekwencje, takie jak spadek obrotów w tradycyjnych sklepach stacjonarnych i zmniejszenie zatrudnienia w tej branży. Wiele małych sklepów stacjonarnych musiało zamknąć swoje drzwi, ze względu na trudność w konkurencji z dużymi sklepami online.

Fotografia 5. Działalność związana z noclegami przy Placu Wolności

Źródło: Fotografia własna

Drzewica ma wielki potencjał jeśli chodzi o rozwój gospodarki turystycznej. Jest to jednak potencjał niewykorzystany, a ilość turystów znikoma. Wiele osób zatrzymuje się przy zamku w Drzewicy lub odpoczywa nad Zalewem. Przyjazdy te mają jednak krótki charakter i nie wiążą się z noclegiem. Zamek w Drzewicy jest jednym z ważniejszych zabytków tego miasta i jego okolic. Zbudowany w średniowieczu, stanowił ważne centrum władzy i obrony dla książąt i królów, którzy rządzili regionem. Przez wieki zamek był kilkakrotnie przebudowywany i ulepszany, co pozwoliło mu przetrwać do dziś.
Turystyka odgrywa ważną rolę w rozwoju małych miasteczek w Polsce. Przede wszystkim, przyciąga inwestycje i generuje przychody związane z hotelami, restauracjami i innymi usługami turystycznymi. Turystyka może również pomóc w promowaniu i utrzymaniu dziedzictwa kulturowego i historycznego miasta, co przyciąga turystów interesujących się tymi tematami. Drzewica może również skorzystać z turystyki poprzez rozwijanie specjalizacji, takiej jak turystyka aktywna lub zdrowotna. W ten sposób mogą one przyciągnąć turystów, którzy poszukują konkretnych doświadczeń i są skłonni zapłacić za nie więcej. Również turystyka krajoznawcza jest ważna, ponieważ pozwala na odkrycie piękna przyrody i krajobrazów w ich okolicy, co przyciąga turystów, którzy poszukują kontaktu z naturą.

Brakuje dziś specjalizacji i gotowego produktu turystycznego. Upadające centrum miasta zniechęca odwiedzających, a może stać się wizytówką miasta. Wydaje się, że szczególnie ważne byłoby połączenie Placu Wolności z rzeką Drzewiczką ciągiem pieszym.

Mimo małej ilości turystów, powstają małe punkty noclegowe. Korzystają z nich głównie pracownicy firm budowlanych i inni przedsiębiorcy. Typowi turyści pojawiają się tutaj rzadko. Warto wykorzystać fakt istnienia takich punktów, ponieważ są one ważne dla rozwoju funkcji turystycznej. Na terenie miasta istnieją również punkty gastronomiczne.

Gmina Drzewica przeżywa kryzys gospodarczy i społeczny. Mieszkańcy gminy opuszczają ją w poszukiwaniu lepszych warunków do życia i pracy w większych miastach regionu. Brakuje tu innowacyjnych firm, które mogłyby świadczyć o sile lokalnej gospodarki. Występują głównie firmy handlowe i budowlane, które są szczególnie narażone na negatywne zmiany strukturalne. Małe sklepy w kolejnych latach będą upadać, co spowoduje kolejne problemy. Duże sieci handlowe, sklepy on-line zdominują handel. Budownictwo będzie uzależnione natomiast od ogólnej koniunktury gospodarczej. Największe problemy występują w samym mieście Drzewica. W sklepach, punktach usługowych, widoczny jest spadek obrotów i klientów. Coraz więcej powierzchni użytkowych pozostaje pusta. Negatywne zjawiska będą się pogłębiać. Brak dobrego wizerunku centrum, kumulacja problemów społecznych powodują, że tracone są miejsca pracy.

Drzewica boryka się również z następującymi problemami gospodarczymi:

- Brak dużych inwestorów i inwestycji poprzemysłowych może prowadzić do braku miejsc pracy i ograniczonej dostępności usług.
- Brak specjalistycznej siły roboczej: brak wykształconej i wysoko wykwalifikowanej siły roboczej może ograniczać możliwości rozwoju gospodarczego.
- Niskie dochody: brak dostępności do wysokopłatnych miejsc pracy może prowadzić do niskich dochodów i trudności w utrzymaniu się mieszkańców.
- Niska atrakcyjność turystyczna: brak turystycznych atrakcji i infrastruktury może ograniczać potencjał turystyczny miasta.

4. Analiza środowiska naturalnego

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji, kolejnym kryterium oceny jest stan środowiska naturalnego.

Gmina Drzewica zlokalizowana jest w krainie Wzgórz Opoczyńskich, nad mocno wyżłobioną pradoliną rzeki Drzewiczki i dużymi kompleksami leśnymi na północnych terasach nadzalewowych. Północna część Gminy usytuowana jest w otulinie Spalskiego Parku Krajobrazowego.

Gleby

Na obszarze gminy Drzewica dominują gleby o najwyższej klasie bonitacyjnej, czyli gleby najsłabsze. Gleby powyżej III klasy znajdują się koło miejscowości: Drzewica, Brzustowiec, Trzebina, Giełzów i Domaszno. W związku z tym, gleby III klasy bonitacyjnej winny podlegać całkowitej ochronie (w Gminie brak jest gleb zakwalifikowanych do I i II klasy). Klasyfikacja gleb gruntów ornych w układzie procentowym przedstawia się następująco:

Tabela 22 Klasyfikacja gleb gruntów ornych w układzie procentowym

klasa gleby	udział %
III a	0,79
III b	5,00
IV a	19,90
IV b	18,28
V	24,44
VI	23,96
VI z	7,63
Razem	100,00

Źródło: *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Drzewica*

Obszar Gminy Drzewica jest regionem o wyjątkowych walorach turystycznych. Przyczynia się do tego malownicze położenie w krainie Wzgórz Opoczyńskich, występowanie dużych kompleksów leśnych oraz przepływające przez Gminę rzeki Drzewiczka i Brzuśnia, a także dostęp do Zalewu Drzewickiego. Walory przyrodniczo-krajobrazowe uzupełniają zabytki, instytucje kultury, baza noclegowa, szlaki turystyczne oraz infrastruktura sportowo rekreacyjna.

Wody podziemne i powierzchniowe

Rzeka Drzewiczka

Rzeka Drzewiczka o długości 81,3 km i powierzchni dorzecza równej 1089,9 km² stanowi prawy dopływ Pilicy, charakteryzuje się pięknym naturalnym meandrowym brzegiem. Dolina rzeki jest obszarem bardzo ciekawym i zróżnicowanym, dzięki towarzyszącej starorzeczom i rowom melioracyjnym roślinności, muraw zalewowych i łąk, rozległym panoramom oraz pięknym krajobrazom, obszar ten można zaliczyć do jednego z bardziej urokliwych miejsc w całej Gminie Drzewica. Rzeka choć nizinna wyróżnia się charakterem rzeki podgórskiej. Głównymi gatunkami ryb bytujących są tu: płoć, leszcz, jaź, okoń, sandacz, szczupak, ukleja, jelec i lin. Występują tu również inne niemniej cenne gatunki jak: sum, miętus i kleń. Ciekawostką jest niewielka rybka- różanka, która w Drzewiczce znalazła doskonałe warunki do bytowania. Również licznie występuje tu minog strumieniowy, a od około 10 lat także minog ukraiński.

Dolina Drzewiczki obfituje w dość liczne obustronne dopływy. Jednym z nich jest rzeka Brzuśnia o I klasie czystości (0,5 km na wschód od miasta). Kiedyś wody Drzewiczki były wykorzystywane do napędzania młynów, kuźnic i zakładów przemysłowych. Obecnie zasilają w dużej mierze Zalew Drzewicki.

Zalew

Na rzece Drzewiczce został utworzony zalew o powierzchni około 65 ha, powstały w wyniku spiętrzenia rzeki, spełniający funkcję zbiornika retencyjnego i rekreacyjnego. Najliczniej występują tu takie gatunki ryb jak: płoć, leszcz, okoń i jaź. Mniej licznie występuje tu: szczupak, sandacz, sum, lin, węgorz czy ukleja. Łowienie ryb dozwolone jest tylko z brzegu, który jest w każdym miejscu dostępnym dla wędkarzy. Liczne wybudowane kładki i stanowiska wędkarskie ułatwiają również rekreacyjne wędkowanie.
Rzeki oraz zalew zamieszkują raki: rak błotny, rak szlachetny i tzw. raczek amerykański.

Zgodnie z Aktualizacją Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły na lata 2016-2021 (aPGW), którego obowiązywanie zostało wydłużone, zgodnie z art. 3 pkt 3 ustawy z dnia 17 listopada 2021 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2368), gmina Drzewica, położona na obszarze Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie, znajduje się w zasięgu zlewni następujących jednolitych części wód:
1) Jednolite Części Wód Powierzchniowych (JCWP):
- PL RW200017254854 (Dopływ z Wólki Karwickiej),
- PL RW2000172548552 (Dopływ z Libiszowa),
- PL RW2000172548554 (Dopływ w Brzuzie),
- PL RW2000172548556 (Dopływ w Radzicach Małych),
- PL RW200017254878 (Dopływ z Ossy),
- PL RW200019254899 (Drzewiczka od Brzuśni do ujścia),
- PL RW20006254869 (Brzuśnia),
- PLRW20009254859 (Drzewiczka od Wąglanki do Brzuśni).

2) Jednolite Części Wód Podziemnych (JCWPd):
- PLGW200073,
- PLGW200085.

Teren gminy Drzewica na podstawie map zagrożenia powodziowego o godłach arkuszy: M-34-17 D-a-2, M-34-17-D-a-4, M-34-17-D-b-1, M-34-17-D-b-2, M-34-17-D-b-3, M-34-17-D-b-4, M-34-18-C-a-1, M-34-18-C-a-3 udostępnionych do publicznej wiadomości na Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Klimatu i Środowiska w dniu 22 października 2020 r. znajduje się częściowo:
- na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią o prawdopodobieństwie Q10% (tj. prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi raz na 10 lat);
- na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią o prawdopodobieństwie Q1% (tj. prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi raz na 100 lat);
- na obszarze zagrożenia powodzią o prawdopodobieństwie Q0,2% (tj. prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi raz na 500 lat).

Tereny zagrożone powodzią od rzeki Drzewiczka występują na terenie obrębów geodezyjnych: Idzikowice, Giełzów, Brzuza, Radzice Małe, Radzice Duże, Werówka, Dąbrówka, Strzyżów, Drzewica. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią zostały zdefiniowane w art. 16 ust. pkt. 34 ustawy Prawo wodne. Zgodnie z tymi definicjami, za obszary szczególnego zagrożenia powodzią uważa się:

1. obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat,
2. obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat,
3. obszary między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano wał przeciwpowodziowy, a także wyspy i przymuliska, o których mowa w art. 224, stanowiące działki ewidencyjne,
4. pas techniczny.

W związku z powyższym, na terenach szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują zakazy wynikające z art. 77 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2021r. poz. 2233 z późn. zm.) obejmujące: gromadzenie ścieków, nawozów naturalnych, środków chemicznych, a także innych substancji lub materiałów, które mogą zanieczyścić wody, oraz prowadzenie przetwarzania odpadów, w szczególności ich składowanie oraz lokalizowanie nowych cmentarzy.

Lasy

Położona w krainie Wzgórz Opoczyńskich Gmina Drzewica posiada duże kompleksy leśne. Północno-wschodnią część Gminy pokrywają piękne lasy, tworzące swoisty mikroklimat, natomiast północna część Gminy usytuowana jest w otulinie Spalskiego Parku Krajobrazowego. Obszary leśne, podmokłe łąki, pastwiska, doliny rzeczne, całe to bogactwo sprzyja bytowaniu wielu gatunków ptaków, gadów, płazów oraz ssaków. Lasy to również miejsce spędzania wolnego czasu, zbioru grzybów i owoców leśnych. Na terenie Gminy występują cenne przyrodniczo i krajobrazowo ekosystemy. Za godne ochrony i uwagi należy uznać parki podworskie w Drzewicy, Dąbrówce i Radzicach Dużych.

Tabela 23 Powierzchnia lasów w Gminie Drzewica [ha], stan na dzień 01.07.2021 r.

lasy	Powierzchnia [ha]
lasy ogółem	3 856,60
lasy publiczne ogółem	1 765,60
lasy publiczne Skarbu Państwa	1 765,60
lasy publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych	1 761,25
lasy publiczne Skarbu Państwa w zasobie Własności Rolnej SP	1,35
lasy prywatne ogółem	2 091,00

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Lasy w Gminie Drzewica zajmują 32,63% powierzchni. Ponad połowę lasów w Gminie, czyli 2091 ha stanowią lasy prywatne (54,21%), pozostałą część tworzą lasy publiczne Skarbu Państwa (1765,60 ha), w tym 1761,25 ha pozostaje w zarządzie Lasów Państwowych.

Formy ochrony przyrody na terenie gminy

Północna część Gminy usytuowana jest w otulinie Spalskiego Parku Krajobrazowego. Na obszarze Gminy Drzewica znajduje się 5 użytków ekologicznych[8]:

[8] Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/search.jsf

1. bagno śródleśne (Nadleśnictwo Opoczno, Leśnictwo Bielawy oddział 235b) – 1,53ha;
2. bagno śródleśne (Nadleśnictwo Opoczno, Leśnictwo Grabiny oddział 185f) – 1,00ha;
3. bagno śródleśne (Nadleśnictwo Opoczno, Leśnictwo Grabiny oddział 154h) - 0,49ha;
4. dawne nieużytkowane pastwisko - siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków (Drzewica, 28 h) – 0,45 ha;
5. dawne nieużytkowane pastwisko - silnie wilgotne, porośnięte - siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków (Drzewica, 30 w) – 0,87 ha;

W Gminie Drzewica nie zarejestrowano pomników przyrody, choć wiele drzew zasługuje na ich prawną ochronę. Nie występuje tu również obszar Natura 2000.

Mapa 1. Formy ochrony przyrody w Gminie Drzewica

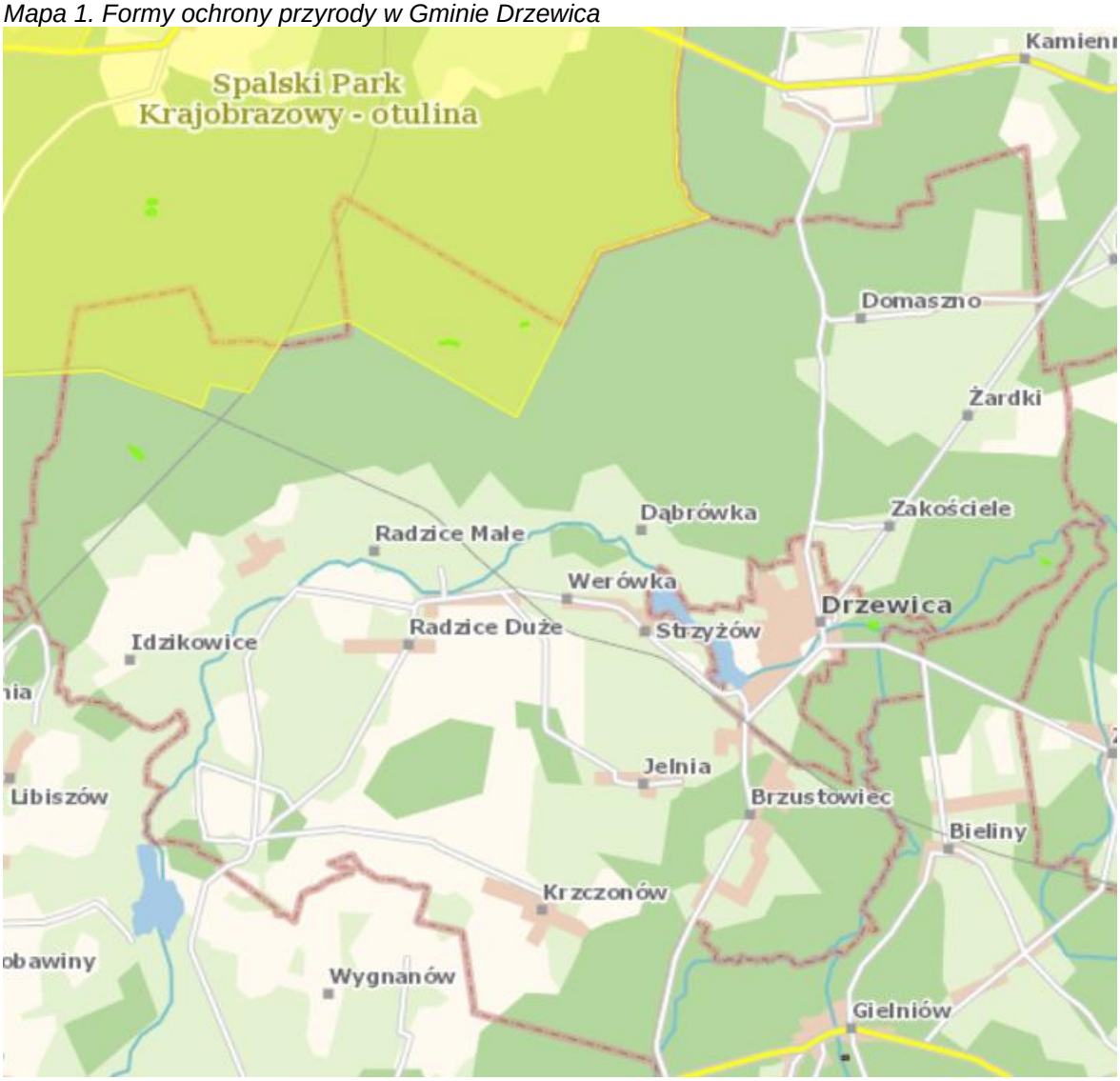

Legenda
Użytki Ekologiczne Parki Krajobrazowe

Źródło: https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/

Zagrożenia środowiska

Zanieczyszczenie powietrza

Uchwała Nr XX/303/20 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 15 września 2020 r. w sprawie programu ochrony powietrza i planu działań krótkoterminowych dla strefy łódzkiej wskazuje obszary przekroczeń na terenie strefy łódzkiej wytyczone w rocznej ocenie jakości powietrza w województwie łódzkim za rok 2018 przez GIOŚ Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Łodzi. Wskazano obszary przekroczeń dla pyłu zawieszonego PM10, PM2,5 benzo(a)pirenu oraz ozonu.

Obszar przekroczeń pyłu zawieszonego PM2,5 obejmuje obszar wiejski Gminy Drzewica – lokalizacja niedaleko miasta:

- powierzchnia obszaru przekroczeń stanowi 9,65 km^2,
- szacunkowa liczba osób narażonych na oddziaływanie zanieczyszczeń wynosi 570,
- szacunkowa długość drogi to 18,01 km.

Uchwała wskazuje, iż: „Pył zawieszony PM10 i PM2,5 jest zanieczyszczeniem powietrza składającym się z mieszaniny drobnych cząstek stałych i ciekłych. Zanieczyszczenia pyłowe mogą pochodzić ze źródeł naturalnych lub antropogenicznych. Ilość pyłu PM10 i PM2,5 w powietrzu może wynikać z emisji bezpośredniej (pył pierwotny) lub też może być wynikiem reakcji między substancjami znajdującymi się w atmosferze (pył wtórny). Prekursorami pyłu wtórnego są przede wszystkim tlenki siarki, tlenki azotu, lotne związki organiczne i amoniak. Pył zawieszony może zawierać substancje toksyczne, takie jak wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne, m.in. B(a)P, metale ciężkie oraz dioksyny i furany.

Wśród antropogenicznych źródeł emisji pyłów wymienić należy:

- źródła przemysłowe (energetyczne spalanie paliw i źródła technologiczne),
- transport samochodowy,
- spalanie paliw w sektorze bytowo-gospodarczym.”

Przez obszar Miasta Drzewica oraz obszar wiejski gminy przebiega ważny ciąg komunikacyjny - droga wojewódzka nr 728 Grójec - Jędrzejów. Brak jest danych dotyczących wielkości emisji substancji szkodliwych do atmosfery pochodzących z transportu, nie mniej jednak sektor ten ma wpływ na jakość i stan powietrza na terenie Gminy i Miasta. Szkodliwe substancje pochodzące ze spalania paliw stanowią źródło zanieczyszczenia zarówno powietrza, jak i gleb, a w konsekwencji również wód wskutek wymywania zanieczyszczeń z powierzchni gruntu.

Poza emisją przemysłową i komunikacyjną, istotny wpływ na stan sanitarny powietrza wywiera emisja zanieczyszczeń z małych lokalnych kotłowni węglowych i indywidualnych palenisk domowych, w których podstawowym nośnikiem grzewczym jest węgiel kamienny oraz sieć ciepłownicza Celsium Sp. z o.o.. Zarówno gaz płynny jak i olej opałowy mają niewielki udział w ogólnym bilansie spalanych paliw. Na terenie miasta Drzewicy gospodarstwa domowe ogrzewane są za pomocą kotłowni węglowych, część wykorzystuje olej opałowy oraz gaz. Na terenach wiejskich gospodarstw posiadających paleniska na węgiel jest zdecydowana większość, olejem opalanych jest zaledwie kilkanaście z nich. Osobne kotłownie posiadają zakłady zlokalizowane na terenie Gminy. Niezwykle trudne jest oszacowanie wpływu palenisk domowych na stan powietrza atmosferycznego na terenie

Gminy. Problem niskiej emisji szczególnie widoczny jest na terenie miasta ze względu na zwartą zabudowę i dużą ilość emitorów.

Co istotne, sektor budowlany, który zużywa około 70% całkowitej energii, postrzegany jest w Europie zachodniej głównie przez pryzmat energochłonności. W wielu krajach skutecznie obniża się zużycie energii, głównie poprzez usprawnienie systemów grzewczych, poprawienie termoizolacji oraz wdrażanie proekologicznych rozwiązań. W Niemczech średnie zużycie energii na ogrzewanie domu jednorodzinnego (KWh/m^2/r) wznoszonego w kolejnych latach kształtowało się na poziomach: 1957 – 256, 1968 – 187, 1978 – 176, 1983 – 156, 1995 – 94, 2005 – 80, 2010 – 53. Dla porównania w Polsce w 2006 roku wartość ta wynosiła około 170 KWh/m^2/rok. Polska „przoduje" w Europie w kategorii emisji dwutlenku węgla przez budynki mieszkalne (czwarte miejsce).

Charakterystyczną cechą niskiej emisji jest jej sezonowa zmienność. W okresach grzewczych notuje się wzrost emisji energetycznej w porównaniu do okresów ciepłych. Zwiększone stężenia zanieczyszczeń występują także w ośrodkach o większej koncentracji zabudowy. Na terenach o zabudowie rozproszonej, emisja niska nie ma takiego znaczenia, gdyż istnieją tam lepsze warunki przewietrzania. Istotny jest także charakter zabudowy na danym terenie, np. przy sprzyjających warunkach atmosferycznych średnia i wyższa zabudowa o zwartym charakterze sprzyja tworzeniu się sytuacji smogowych. Szczególnie istotnym czynnikiem rozpraszającym jest wiatr, który przy tego typu zabudowie ma ograniczone możliwości przewietrzania. Znacznym problemem są również osiedla domów jednorodzinnych o gęstej zabudowie, które podczas użytkowania domowych pieców generują znaczne ładunki zanieczyszczeń, a skupienie wielu domów w jednym miejscu dodatkowo wzmaga efekt emisji szkodliwych substancji.

W budynkach mieszkalnych (w szczególności zaś na obszarach wiejskich gminy) dominują paleniska domowe na paliwa stałe (węgiel, koks, drewno). Często w domowych paleniskach utylizowane są także odpady. Spalanie ich następuje w wyniku chęci pozbycia się zalegających śmieci, jednak niestety częstą główną motywacją jest spalenie ich w celu produkcji ciepła. Utylizacji poddawane są zwykle wszystkie produkty, które ulegną procesowi spalenia. Osoba wrzucająca do pieca odpadki rzadko ma świadomość zagrożeń płynących z tego procederu. Po pierwsze jest to nielegalne - niezgodne z prawem, po drugie – spalanie odpadów (kartonów po sokach, mleku, opakowań plastikowych, gumy itp.) w paleniskach do tego nieprzeznaczonych (piece wykorzystywane w domach nie posiadają odpowiednich filtrów, a spalanie zachodzi w zbyt niskiej temperaturze) powoduje przedostawanie się do powietrza substancji szkodliwych dla zdrowia i życia ludzi. W procesie powstają m.in. dioksyny i furany, czyli substancje toksyczne i kancerogenne.

Problem niskiej emisji związany jest także z rodzajem wykorzystywanego w domostwach pieca oraz jakości opału. W starych budynkach piece te są zwykle już nieefektywne, instalacja może być nieszczelna, a zatem ich efektywność spada. Dodatkowo używany do uzyskania ciepła opał, często jest niskiej jakości. W zależności od budżetu danego gospodarstwa domowego mieszkańcy kupują węgiel dobrej, ale i gorszej jakości, czasami również miał węglowy. Niestety nie zawsze jest to dobra droga do uzyskania oszczędności. Słabej jakości opał powoduje, że należy go zużyć więcej, aby osiągnąć pożądaną temperaturę, co z kolei wpływa na zwiększenie emisji substancji szkodliwych.

Kolejnym powodem zwiększonej niskiej emisji jest zły stan techniczny budynków i instalacji, który prowadzi do zmniejszenia efektywności energetycznej obiektów. Nieszczelne otwory okienne czy stropodach przyczyniają się do ponoszenia znacznych strat ciepła, co z kolei wymusza zużywanie większej ilości opału. Budynki są niewystarczająco izolowane termicznie. W przypadku obiektów starszych, przepisy budowlane stosowane w latach ich powstania stawiały niewielkie wymagania dotyczące ochrony cieplnej budynków, nie były one również zawsze przestrzegane.

Problem z jakością powietrza wstępuje w całej gminie, w miejscowościach o gęstej zabudowie. Stan jakości powietrza można ocenić jedynie poprzez obserwację. Mierniki jakości powietrza są usytuowane jedynie w mieście Drzewica, na ulicy Warszawskiej oraz Braci Kobylańskich. Oto odczyty mierników.

Rysunek 1 Odczyty mierników jakości powietrza

Data / godzina	**Lokalizacja - odczyty**	
07.02.2023 r. (wtorek) godz. 13:45		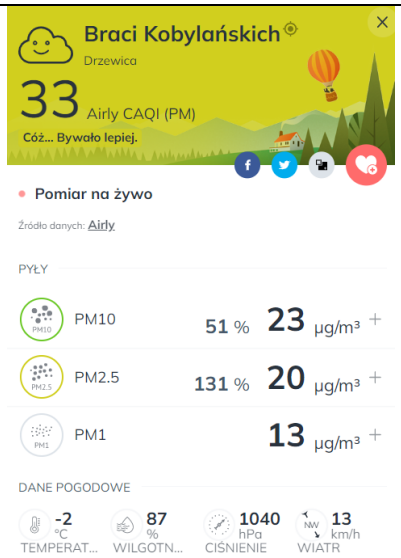
08.02.2023 r. (środa) godz. 22:05		

12.02.2023 r. (niedziela) godz. 15:05		
13.02.2023 r. (poniedziałek) godz. 09:30		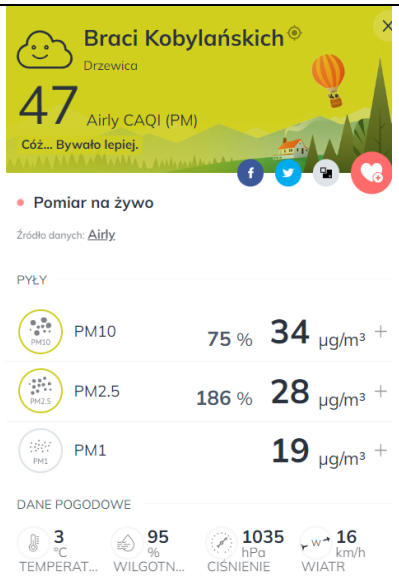
16.02.2023 r. (czwartek) godz. 09:20	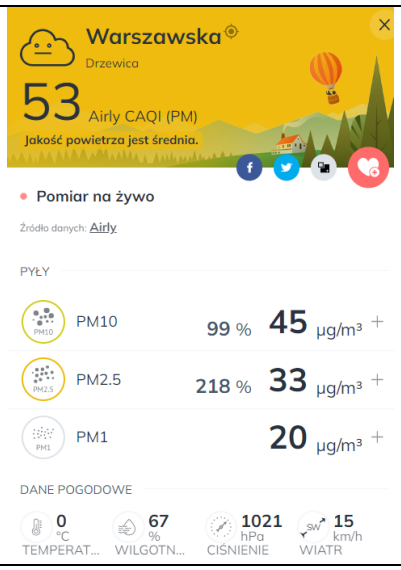	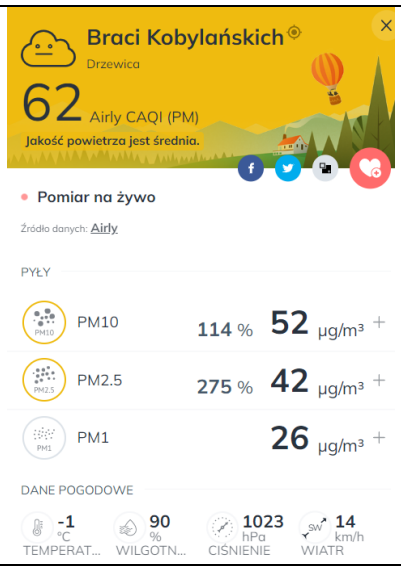

Źródło: Airly.pl

W badanych punktach nastąpiło przekroczenie norm występowania pyłów PM10 i pyłów PM2,5.

PROBLEMY W SFERZE ŚRODOWISKOWEJ

Najważniejszym elementem analizy środowiska naturalnego jest rzeka Drzewiczka, która wije się przez całą gminę. Stała się również elementem warunkującym powstanie i układ funkcjonalny miasta. Rzeka Drzewiczka jest rzeką, która przepływa przez miasto Drzewica i jest jednym z najważniejszych elementów jego krajobrazu. Rzeka Drzewiczka jest rzeką średniej wielkości, o długości około 100 km. Płynie ona przez kilka miast i wsi, a jej źródło znajduje się w lasach Garbu Gielniowskiego. Rzeka jest uważana za czystą i ma wysoką wartość ekologiczną, ponieważ jest ważnym miejscem dla wielu gatunków ryb i innych zwierząt. W Drzewicy rzeka jest otoczona pięknym krajobrazem, z licznymi drzewami i krzewami rosnącymi wzdłuż jej brzegów. Jest to popularne miejsce wśród mieszkańców miasta, którzy często przychodzą tam na spacer, wędkują czy uprawiają kajakarstwo. Rzeka jest również ważna dla rolnictwa, ponieważ jest źródłem wody dla pól uprawnych. Woda z rzeki jest także wykorzystywana do irygacji i nawadniania roślin. Przemysł rybacki również odgrywa ważną rolę w regionie, ponieważ rzeka jest życiodajnym źródłem dla wielu gatunków ryb.

Rzeka Drzewiczka przepływa przez centrum miasta, dzieląc je na dwie funkcjonalne części. Jak widać na zdjęciu lotniczym niżej, rzeka przepływa na tyłach najstarszej części miasta. To również tutaj występują największe problemy jeśli chodzi o zachowanie unikalnego środowiska naturalnego rzeki oraz wykorzystania jej potencjału dla rozwoju miasta.

Fotografia 6. Miasto Drzewica - centrum

Źródło: Fotografia własna

Drugim ważnym elementem jest Zalew Drzewicki znajdujące się w biegu rzeki w zachodniej części miasta. Zalew pełni funkcję turystyczną. Brzegi posiadają różny stan zagospodarowania. Na południowym brzegu zlokalizowana jest plaża, centrum sportów wodnych wraz z torem kajakowym. Na północnym brzegu, przy ulicy Stawowej akwen jest zagospodarowany. Istnieje tu siłownia plenerowa, plac zabaw, ciąg pieszo rowerowy. Największy problem środowiskowy występuje na wschodnim brzegu. Zalew graniczy z terenami zakładów Gerlach. Tereny są częściowo wyłączone z użytku. Choć strefa

przemysłowa powoli się odradza, część obiektów zostało zdegradowanych. Brzeg również wymaga zagospodarowania. Występują tam liczne obiekty dysfunkcyjne – zdegradowane, które zagrażają środowisku naturalnemu i ludziom tam przebywającym.

Fotografia 7. Zalew Drzewicki przy niszczejącym obiekcie

Źródło: Fotografia własna

Fotografia 8. Zalew Drzewicki przy zakładach Gerlach - wschodni brzeg

Źródło: Fotografia własna

Zalew Drzewicki dotyka wiele problemów. O ile część można uznać za zewnętrzne, to część jest spowodowana historią z zagospodarowaniem miasta. Jednym z ważnych problemów są zmiany klimatu. Wzrost temperatur i intensywniejsze opady mają negatywny wpływ na ekosystem zalewu, taki jak zmiany w obfitości i różnorodności gatunków roślin i zwierząt wodnych. Podnosi się temperatura powietrza i wody. Wzrost ilości azotu i fosforu w wodzie prowadzi do tzw. eutrofizacji, czyli nadmiernego rozwoju fitoplanktonu i zaniku roślin wodnych, co może wpłynąć na jakość wody i równowagę ekosystemu. Do rzeki trafiają również nieczystości z gospodarstw domowych i źródeł przemysłowych. Zagrożeniem jest w szczególności teren przemysłowy. Nieczystości z niego nie trafiają celowo, ale wycieki z pojazdów, kurz, niszczejące obiekty powodować mogą poważne zagrożenia. Na zdjęciu poniżej widać, że zagrożeniem dla rzeki i zalewu są odpady i brak zagospodarowania przestrzeni.

Fotografia 9. Brzeg rzeki Drzewiczki na terenie miasta Drzewica

Źródło: Fotografia własna

Rzeka Drzewiczka odgrywa ważną rolę w kreowaniu funkcji turystycznych w okolicach Zalewu Drzewickiego. Jest kluczem do rozwoju funkcji turystycznej. Dlatego ochrona tego ekosystemu jest niezwykle ważnym elementem rewitalizacji miasta. Zagrożenia dla środowiska wodnego powinny zostać wyeliminowane, a rzeka powinna stać się częścią budowanej oferty turystycznej. Rzeka Drzewiczka jest również ważna dla turystyki przyrodniczej, ponieważ może być środowiskiem dla wielu rzadkich gatunków roślin i zwierząt. To z kolei może stanowić atrakcję dla turystów, którzy interesują się przyrodą i chcą poznać różnorodne ekosystemy. Rzeka Drzewiczka może być również wykorzystywana jako narzędzie do edukacji, zarówno dla turystów, jak i dla miejscowej społeczności. Wiedza na temat wartości przyrodniczych rzeki i jej roli w ekosystemie może przyczynić się do zwiększenia świadomości i dbałości o środowisko. W celu maksymalizacji korzyści z turystyki dla rzeki i okolic, ważne jest, aby zapewnić odpowiednie zarządzanie i ochronę tego obszaru. Może to obejmować ochronę przed nadmiernym użytkowaniem i zanieczyszczeniem oraz promocję zrównoważonej turystyki.

Terenem problemowym jest również park położony na Placu Wolności. Park w Drzewicy jest jednym z najpiękniejszych miejsc w mieście. Znajduje się on w centrum miasta i jest doskonałym miejscem na spacer. Mógłby być również doskonałym miejscem dla relaksu i odpoczynku. Niestety wokół parku zlokalizowana jest droga wojewódzka. Nie ma tu więc ciszy i spokoju. Park stanowi jednak niezwykły rezerwuar roślinności w centrum miasta, co pozytywnie wpływa na klimat miejsca.

Park został założony już w XIX wieku i od tego czasu przeszedł kilka modernizacji. Obecnie jest on ogromnym skwerem, na którym znajduje się wiele drzew, krzewów i kwiatów. W parku znajduje się również wiele ławek, dzięki czemu można odpocząć w cieniu drzew. Jednym z największych atutów parku jest jego różnorodność. Znajduje się tam wiele różnych rodzajów drzew, takich jak dęby, lipy, kasztanowce czy wiązy. Dzięki temu park jest piękny przez cały rok, zarówno latem jak i zimą.

Park jest również miejscem, gdzie odbywają się różnego rodzaju wydarzenia kulturalne i historyczne. Niezwykle ważnym elementem rewitalizacji musi stać się ożywienie parku. Jarmarki, występy, mogą stworzyć miejsce niezwykłe. Pociągnie to za sobą rozwój obiektów gastronomicznych, handlowych, usługowych. Ciekawym elementem byłoby stworzenie powierzchni coworkingowych.

Jak już wspomniano, park przeszedł kilka modernizacji. Jednak większość elementów małej architektury jest przestarzała, fontanna od dawna jest nieużytkowana. Brakuje ławek, leżanek i bezpiecznych miejsc do zabawy z dziećmi. Brakuje elementów, które ożywiłyby społecznie park. W najgorszym stanie znajdują się drzewa i roślinność. Pielęgnacja starych drzew w parkach jest ważna, ponieważ takie drzewa są często ważnymi elementami krajobrazu i mogą mieć znaczenie historyczne lub kulturowe. Regularne przycinanie i usuwanie chorych gałęzi może pomóc w utrzymaniu zdrowia drzewa i zwiększeniu jego trwałości. Bez odpowiedniej pielęgnacji, stare drzewa mogą stać się niebezpieczne dla ludzi i innych mieszkańców parku.

Fotografia 10. Usytuowanie parku w centrum Drzewicy

Źródło: Fotografia własna

Fotografia 11. Park na Placu Wolności

Źródło: Fotografia własna

Wiele podwórek w centrum miasta dochodzi do brzegów rzeki. Mieszkańcy korzystają z sąsiedztwa Drzewiczki, stawiając ławki, leżaki. Charakterystyczną cechą rzeki jest fakt, iż przebiega na tyłach kamienic Placu Wolności.

Fotografia 12. Podwórko kamienicy przy Placu Wolności

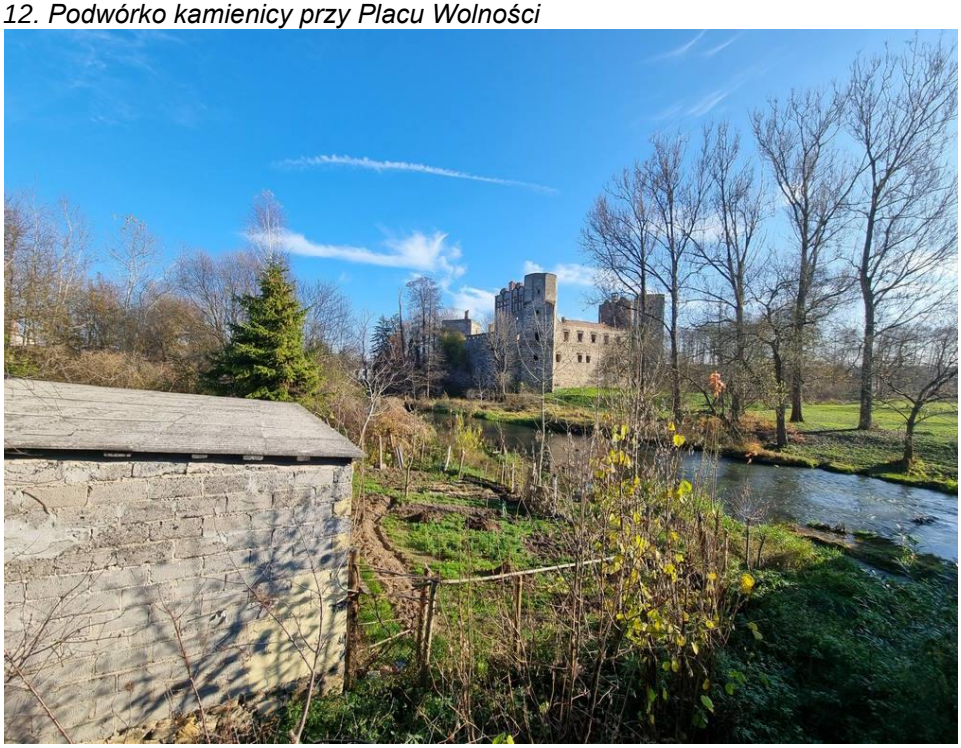

Źródło: Fotografia własna

Fotografia 13. Zdegradowany brzeg Zalewu w Drzewicy

Źródło: Fotografia własna

Głównym problemem całej gminy jest zanieczyszczenie powietrza w miejscowościach o ścisłej zabudowie. Szczególnie duży problem występuje w samym mieście Drzewica, gdzie obiekty w dalszym ciągu zasilane są indywidualnymi piecami. Największa emisja substancji szkodliwych pochodzi z procesu indywidualnego ogrzewania budynków mieszkalnych. Skala problemu wzrasta w okresie jesienno-zimowym, kiedy temperatura powietrza maleje, a tym samym wzrasta zapotrzebowanie na ogrzewanie pomieszczeń. Sytuacja kształtuje się bardziej niekorzystnie w miejscach o skoncentrowanej zabudowie, gdzie panują złe warunki przewietrzania. Takim obszarem jest ścisła zabudowa w historycznym centrum Drzewicy. Przy sprzyjających warunkach atmosferycznych średnia i wyższa zabudowa o zwartym charakterze sprzyja tworzeniu się sytuacji smogowych. Szczególnie istotnym czynnikiem rozpraszającym jest wiatr, który przy tego typu zabudowie ma ograniczone możliwości przewietrzania. Znacznym problemem są również osiedla domów jednorodzinnych o gęstej zabudowie. Dla celów grzewczych wykorzystywane są głównie paliwa stałe, generujące znaczne ładunki zanieczyszczeń, a skupienie wielu domów w jednym miejscu dodatkowo wzmaga efekt.

W gospodarstwach domowych źródłem ciepła jest przeważnie piec węglowy. W starszych obiektach piece te są często nieefektywne. Za opał służy węgiel lub miał węglowy, które są niskiej jakości i w wyniku procesu spalania uwalniane są znaczne ilości zanieczyszczeń. Należy w tym miejscu zauważyć, że występuje też problem nielegalnego spalania odpadów powstających na co dzień w gospodarstwach domowych. Spalane są opakowania plastikowe, kartony np. po mleku, butelki PET, ale również inne odpady, które wytwarzają podczas spalania ciepło. Ponieważ piece używane w domostwach nie są przystosowane do spalania takich odpadów, tzn. spalanie zachodzi w zbyt niskiej temperaturze, a instalacje nie posiadają odpowiednich filtrów, podczas procesu uwalniane są do powietrza substancje toksyczne i rakotwórcze (dioksyny oraz furany), które niosą zagrożenie zarówno dla członków gospodarstwa domowego, w którym są spalane, jak i dla mieszkańców budynków

sąsiednich. Szczególną uwagę należy również zwrócić na fakt ilości spalanego paliwa w odniesieniu do panujących warunków atmosferycznych. Bardzo często spalane jest więcej opału, niż to wynika z rzeczywistych potrzeb. Po pierwsze ze względu na jakość opału, po drugie ze względu na znaczne straty ciepła ponoszone na skutek złego stanu technicznego budynku. Budynki są niewystarczająco izolowane termicznie.

W przypadku obiektów starszych przepisy budowlane stosowane w latach ich powstania stawiały niewielkie wymagania dotyczące ochrony cieplnej budynków, nie były one również zawsze przestrzegane. Z tego względu ściany zewnętrzne, stropy najwyższej kondygnacji (pod poddaszem), stropodachy, przepuszczają znacznie więcej ciepła, niż regulują to obecne wymagania. Źródłem nadmiernych strat są również niskiej jakości i bardzo nieszczelne okna oraz drzwi. Efektywność energetyczna budynków, szczególnie w gospodarstwach prywatnych, jest zatem stosunkowo niska.

Problemem jest też wpływ transportu na powietrze. Najpopularniejszymi środkami transportu w Gminie Drzewica są środki indywidualne (samochody), funkcję uzupełniającą pełni zaś komunikacja zbiorowa. Zwiększanie się odległości pomiędzy miejscem zamieszkania a miejscem pracy wraz z równoczesnym wzrostem dostępności samochodów powoduje wzrost potrzeb transportowych, którym komunikacja zbiorowa nie zawsze jest w stanie sprostać. Wzrost liczby samochodów, a co z tym związane częstsze migracje ludności, zły stan nawierzchni oraz powstawanie nowych odcinków dróg wiąże się ze wzrostem emisji, w szczególności tlenków azotu, ale również z pyłem pochodzącym ze ścierania: okładzin hamulcowych, opon oraz nawierzchni jezdni. Dodatkowy problem stanowi emisja pyłu pochodzącego z zabrudzenia jezdni. Stężenia pochodzące od tego typu emisji zależą od typu nawierzchni jezdni, ilości pojazdów, ich wagi oraz opadu deszczu. W grupie zanieczyszczeń generowanych przez transport drogowy znajdują się głównie tlenek węgla, związki azotu, siarki oraz węglowodory i pyły. Emisja ta wzrasta wraz z natężeniem ruchu pojazdów. Największa ilość zanieczyszczeń koncentruje się przy największych ciągach drogowych, w miejscach gdzie występuje największy ruch pojazdów oraz w miastach, w miejscach koncentracji wielu niewielkich ulic, gdzie ze względu na otaczającą zabudowę możliwości przewietrzania są znacznie ograniczone. Największe zagrożenie dla organizmu ludzkiego występuje w niewielkiej odległości od dróg szybkiego ruchu, wraz ze wzrostem odległości, zagrożenie maleje. Należy sobie jednak zadać pytanie, jakiego rodzaju jest to zagrożenie. Otóż wśród konsekwencji wynikających z narażenia organizmu na tego rodzaju zanieczyszczenia powietrza wymienia się: pogorszenie funkcji płuc u dzieci, powodowanie i zaostrzanie astmy oraz reakcji alergicznych, choroby nowotworowe, w tym w szczególności rak płuc oraz choroby krążeniowo-oddechowe. Zanieczyszczenia komunikacyjne wpływają również na powstawanie smogu oraz zakwaszanie środowiska, sprzyjają stopniowej degradacji gleb i szaty roślinnej. Stanowią zatem zagrożenie dla całego środowiska przyrodniczego oraz organizmów zamieszkujących te obszary.

Zanieczyszczenie powietrza ma negatywny wpływ na budynki i ich elewacje w Drzewicy. Długotrwałe działanie zanieczyszczeń powietrza może prowadzić do uszkodzenia materiałów budowlanych, co w konsekwencji prowadzi do konieczności przeprowadzenia kosztownych napraw. Jednym z głównych problemów związanych z zanieczyszczeniem powietrza jest erozja materiałów budowlanych. Pyły i związki chemiczne zawarte w zanieczyszczeniach powietrza osłabiają powłoki ochronne na elewacjach budynków, co prowadzi do ich stopniowego niszczenia. Działanie takie jest

szczególnie niebezpieczne dla elewacji z kamienia, cegły czy betonu. Problem widoczny jest na elewacjach w centrum miasta. Innym problemem jest zanieczyszczenie powierzchni elewacji, które zwiększa ryzyko pożarów. Zanieczyszczenia powietrza składają się z pyłów, sadzy czy innych związków chemicznych, które osadzają się na elewacjach budynków, tworząc warstwę niebezpieczną dla zdrowia i bezpieczeństwa. Zanieczyszczenie powietrza jest także przyczyną powstawania i rozwoju pleśni i grzybów, które mogą osłabiać konstrukcję budynku i stanowić zagrożenie dla zdrowia mieszkańców. W niektórych kamienicach w centrum widoczne jest zagrzybienie.

Podsumowując, problemy środowiskowe dostrzeżono w mieście Drzewica, szczególnie w rejonach o starszej zabudowie. Jednym z głównych problemów jest zagospodarowanie terenów zielonych i ochrona rzeki Drzewiczki i Zalewu. Zagrożone są przez czynniki zewnętrzne jak i wewnętrzne. Do wewnętrznych zaliczyć można działalność człowieka, np. odpady, wylewanie nieczystości w okolicach rzeki. Znajdujący się na brzegu, częściowo nieużytkowany zakład Gerlach powoduje niebezpieczeństwo powstania skażenia. Zdegradowane obiekty mogą negatywnie wpłynąć na jakość wody w rzece, a w konsekwencji na życie pod wodą i w jej okolicach.

Problemem jest też park zlokalizowany przy Placu Wolności w Drzewicy. Drzewostan wymaga działań ratunkowych. Jest to niezwykły rezerwuar zieleni w centrum miasta. Należy go chronić i rozwijać. Może się stać ważnym elementem rozwoju funkcji społecznych w mieście.

Największym problemem środowiskowym miasta jest zanieczyszczenie powietrza. Występuje głównie w centrum miasta i na osiedlach o ścisłej zabudowie. Powoduje negatywne konsekwencje dla zdrowia i życia ludzi. Wskazać należy, że władze gminy prowadzą aktywną walkę z zanieczyszczeniem powietrza. Wspierane są instalacje odnawialnych źródeł energii, wymiana pieców na ekologiczne w budynkach prywatnych. Promowane jest budownictwo pasywne. Ta aktywna postawa musi być kontynuowana i wzmocniona przez edukację ekologiczną.

5. Problemy przestrzenno-funkcjonalne

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji ocenie podlega nasilenie problemów przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowanie infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niski poziom obsługi komunikacyjnej, niedobór lub niska jakość terenów publicznych.

Większość usług w zakresie infrastruktury społecznej realizowana jest na obszarze Gminy. W zakresie szkolnictwa wyższego realizacja zadań odbywa się w ośrodkach akademickich na obszarze całego kraju. W zakresie administracji publicznej wyższego szczebla, usług zdrowia, kultury, opieki

społecznej i bezpieczeństwa, ośrodkiem, do którego ciąży obszar opracowania jest miasto powiatowe - Opoczno oraz duże ośrodki kulturalne - Radom, Kielce, Łódź, Warszawa.

Ponad 60% powierzchni gminy i miasta Drzewica zajmują użytki rolne, w tym ponad 76% to grunty orne. Grunty leśne, zadrzewione i zakrzewione zajmują 33%, prawie w całości są to lasy. Tereny mieszkaniowe i przemysłowe zajmują niewielki procent powierzchni gminy i prawie w całości zlokalizowane są na obszarze miasta.

W przestrzeni obszaru opracowania w procesach przyrodniczych i antropogenicznych ukształtowało się kilka struktur o stosunkowo jednorodnej typologii. Zaliczyć do nich należy:

- miasto Drzewica o zróżnicowanych funkcjach i rozwiniętym układzie rozplanowania,
- gmina – „obudowanie" doliny rzeki Drzewiczki układami ruralistycznymi o charakterze „ulicówek", „sznurówek" i „łańcuchówek",
- położenie znacznego obszaru Gminy w obszarze chronionego krajobrazu,
- obszary zmeliorowane,
- północna i południowo - wschodnia bariera rozwojowa w postaci dużych kompleksów leśnych,
- obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi w dolinie Drzewiczki,
- stosunkowo słabe gleby.

Położenie, uwarunkowania komunikacyjne

Gmina Drzewica wchodzi w skład województwa łódzkiego, należy do powiatu opoczyńskiego. Gmina Drzewica zajmuje powierzchnię 11.819 ha, czyli 11,36% powierzchni powiatu opoczyńskiego. Gmina położona jest w północno-wschodniej części powiatu. Graniczy z gminami:

granica	województwo łódzkie	województwo mazowieckie
północna	Poświętne (powiat opoczyński)	Odrzywół (powiat przysuski)
wschodnia	-	Odrzywół, Rusinów, Gielniów (powiat przysuski)
południowa	Opoczno (powiat opoczyński)	Gielniów (powiat przysuski)
zachodnia	Opoczno, Poświętne (powiat opoczyński)	-

Gmina złożona jest z Miasta Drzewica oraz 17 sołectw: Brzuza, Brzustowiec, Dąbrówka, Domaszno, Giełzów, Idzikowice, Jelnia, Krzczonów, Radzice Duże, Radzice Małe, Strzyżów, Świerczyna, Trzebina, Werówka, Zakościele, Żardki oraz Żdżary.

Miasto Drzewica o powierzchni 481 ha stanowi 0,46% powierzchni powiatu oraz 4,07% powierzchni gminy miejsko-wiejskiej Drzewica. Dominującymi terenami w Gminie są zatem obszary wiejskie.

Do najistotniejszych powiązań regionalnych i ponadlokalnych obszaru gminy z otoczeniem zaliczono następujące elementy:

- droga wojewódzka Nr 728;
- linia elektroenergetyczna WN 110 kV;
- linia kolejowa (Tomaszów Mazowiecki - Radom).

Do najważniejszych powiązań przyrodniczych z obszarami gmin sąsiednich zalicza się:

- zwarte kompleksy leśne otaczające obszar opracowania od północy, wschodu i południowego - wschodu,
- pradolinę rzeki Drzewiczki,

- fragment projektowanego "Spalsko - Sulejowskiego" OCHK oraz „Białaczowskiego” OCHK stanowiących fragmenty systemu obszarów chronionych województwa łódzkiego.

Drzewica jest gminą rolniczą. Ponad 60% jej powierzchni stanowią użytki rolne. Na obszarze Gminy Drzewica dominują gleby o najniższej klasie bonitacyjnej, czyli gleby najsłabsze. Gleby powyżej III klasy znajdują się w pobliżu miejscowości: Drzewica, Brzustowiec, Trzebina, Giełzów, Domaszno i w dolinie rzeki Drzewiczki. Gleby III klasy zajmują niewielką część powierzchni Gminy, dlatego winny podlegać całkowitej ochronie (w Gminie brak jest gleb zakwalifikowanych do I i II klasy).

Gmina Drzewica usytuowana jest korzystnie względem ciągów komunikacyjnych. Przez jej obszar przebiega droga wojewódzka nr 728 łącząca Grójec z drogą krajową nr 7 w Jędrzejowie.

Na północ od Gminy prowadzi droga krajowa nr 48 relacji Tomaszów Mazowiecki – Kozienice – Kock (do drogi krajowej nr 19).

Na południe od Gminy prowadzi zaś droga krajowa nr 12 we fragmencie od Sulejowa przez Opoczno i Radom. Największe węzły drogowe w pobliżu omawianego obszaru znajdują się w Piotrkowie Trybunalskim oraz Radomiu.

W 2020 roku uruchomiono stałe połączenie kolejowe z Tomaszowem Mazowieckim, Łodzią. Operatorem linii jest Łódzka Kolej Aglomeracyjna.

Uruchomienie połączeń kolejowych Łódzką Koleją Aglomeracyjną z Łodzią przez Tomaszów Mazowiecki, nie tylko ułatwiło komunikacje mieszkańcom, ale również zmieniło wpływy poszczególnych miast na Drzewicę. Na każdą gminę oddziałują większe miasta regionu. Ich wpływ jest widoczny i rzadko się zmienia. Dla mieszkańców Gminy Drzewica niezwykle ważnym miastem było Opoczno i Radom. Opoczno jest najbliższym miastem powiatowym, gdzie mieszkańcy pracują, korzystają z usług zdrowotnych, publicznych, robią zakupy. Złe połączenie drogowe z Piotrkowem Trybunalskim (wąskie gardło komunikacyjne na odcinku Sulejów – Piotrków) oraz Łodzią powodowało, że mieszkańcy bardzo często udawali się na zakupy do oddalonego o 53 km Radomia. Podejmowali tam też pracę, sprzedawali płody rolne.

Łódzka Kolej Aglomeracyjna całkowicie zmieniła przyzwyczajenia mieszkańców, co może prowadzić do trwałych zmian. Podróż do Tomaszowa Mazowieckiego trwa tylko pół godziny, a bilet kosztuje 6,20 zł. Wagony są wygodne, ciche, posiadają ułatwienia dla osób starszych, niepełnosprawnych. Mieszkańcy zaczęli więc załatwiać wiele codziennych spraw w Tomaszowie Mazowieckim ze względu na szybki i wygodny dojazd. Umożliwia to podejmowanie pracy w tym mieście osobom, których nie stać na własny samochód. Dojazd autobusem był uciążliwy i trwał dłużej.

Drzewica była miastem położonym peryferyjnie a związki z Łodzią i innymi miastami województwa słabe. Wykorzystanie Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej pozwoli na zwiększenie spójności gospodarczej województwa łódzkiego. Gmina stała się tym samym częścią podregionu tomaszowsko – opoczyńskiego. Komunikacja kolejowa pomoże więc w integracji tych trzech miast, stworzy warunki do rozwoju przedsiębiorczości, mobilności mieszkańców.

Łódzka Kolej Aglomeracyjna jest warunkiem koniecznym, ale nie jedynym, aby stworzyć obszar funkcjonalny pomiędzy Drzewicą, Tomaszowem a Opocznem. Dopływ nowych inwestycji do Drzewicy czy Opoczna będzie mniejszy niż do Tomaszowa Mazowieckiego. Tomaszów posiada doskonałe

położenie na drodze S8. To świadczy o jego atrakcyjności. To tutaj lokowane są duże zakłady produkcyjne, magazyny. Mieszkańcy Drzewicy, Opoczna swojej szansy upatrywać muszą w usługach dla okręgu tomaszowskiego. Powstaną tu raczej firmy średnie i małe. Szybka kolej pozwala również na łatwy przepływ pracowników pomiędzy tymi miastami. Dlatego konieczna jest integracja podregionu i stworzenie wspólnej, ponadlokalnej polityki rozwojowej. Aby stworzyć silną gospodarkę należy ze sobą współpracować w kwestiach programów edukacyjnych, wspólnego doradztwa dla przedsiębiorców. Region może też wspólnie tworzyć pomysły na turystykę i kulturę.

Dlatego też jednym z najważniejszych elementów rozwoju sieci transportowej w gminie Drzewica jest stworzenie sprawnych połączeń z przystankami Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej w Drzewicy i Radzicach. Ważna wydaje się również promocja komunikacji kolejowej.

Wraz początkiem wakacji w 2021 roku uruchomiono akcję pn. "Zajrzyj w Łódzkie z ŁKA". Celem akcji jest zachęcenie pasażerów ŁKA do weekendowych podróży po województwie łódzkim i poznanie atrakcji turystycznych regionu. Ze specjalnych ofert, przygotowanych wspólnie z partnerami, mogą skorzystać ci, którzy wybiorą się z ŁKA do Rogowa, Skierniewic, Tomaszowa Mazowieckiego i Drzewicy.

Lokalne połączenia autobusowe realizowane na terenie Gminy Drzewica skomunikowane są z pociągami Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej, obsługującymi trasę kolejową Łódź – Drzewica / Drzewica – Łódź. Autobusy zatrzymują się na przystanku przy ul. Kolejowej w Drzewicy - ok. 200 m od stacji kolejowej. Dla pasażerów ŁKA obowiązują zniżki w Ośrodku Sportu i Rekreacji w Drzewicy oraz w Regionalnym Centrum Kultury

W gminie brakuje rozbudowanego systemu ścieżek rowerowych. Wyznaczona jest ścieżka – jest to ciąg pieszo – rowerowy o długości 1 km, prowadzący ul. Stawową przy Szkole Podstawowej im. Polskich Olimpijczyków, Regionalnym Centrum Kultury, przy Zalewie Drzewickim). Istnieje również ścieżka rowerowa wzdłuż drogi wojewódzkiej na odcinku 2 km. Wyznaczona została trasa rowerowa pn. „Szlakiem natury, historii, kultury”.

Sieć elektroenergetyczna Gminy Drzewica składa się z linii WN 110 kV spiętych w Głównym Punkcie Zasilania (GPZ „Radzice"). Sieć rozdzielcza transformowana jest lokalnymi stacjami trafo, a energia dostarczana do odbiorców liniami NN. Zasadniczo od stacji 15/04 kV doprowadzana jest liniami rozdzielczymi 04/0,23 kV. Przewiduje się budowę linii WN 110 kV od istniejącej stacji energetycznej (GPZ) „Drzewica" w kierunku wschodnim.

Stan techniczny linii napowietrznych oceniany jest jako dobry.

Oświetlenie ulic i placów

W wyniku modernizacji oświetlenia ulicznego przeprowadzonego w latach poprzednich na terenie Gminy Drzewica całkowicie wyeliminowano oświetlenie wykorzystujące oprawy rtęciowe, zastępując je energooszczędnymi oprawami sodowymi. Zastosowany typ opraw charakteryzuje się mniejszym zużyciem energii elektrycznej, korzystniejszymi parametrami świetlnymi jak również są one bezpieczne dla środowiska.

W roku 2020 na terenie Gminy realizowane były dobudowy nowych ciągów świetlnych. Wykonano niżej wymienione zadania:

- budowa sieci oświetlenia drogowego w m. Strzyżów – odcinek o długości 369 m,
- budowa sieci oświetlenia ulicznego w m. Idzikowice – odcinek o długości 523 m.

Budowa nowych ciągów świetlnych realizowana była z wykorzystaniem nowoczesnych energooszczędnych opraw typu LED.

Zadaniem Gminy jest również utrzymanie w sprawności całej sieci oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Drzewica.

Zaopatrzenie gminy w gaz

Zrealizowano dwa etapy budowy sieci gazowej w mieście Drzewica:

1. ul. Stawowa i ul. Stanisława Staszica (od ul. Stawowej do ul. Braci Kobylańskich) oraz stacja regazyfikacji przy ul. Przemysłowej i ul. Stawowej w Drzewicy;
2. ul. Stawowa (domki jednorodzinne), ul. Braci Kobylańskich, ul. Skalna, Plac Kościuszki, Plac Narutowicza, Plac Wolności – do drogi wojewódzkiej.

Zaopatrzenie gminy w ciepło

Na terenie Drzewicy istnieje jeden zbiorczy systemy ogrzewania prowadzony przez Celsium Sp. z o.o. Pozostałe budownictwo jednorodzinne, zakłady usługowe posiadają indywidualne systemy grzewcze oparte na paliwach stałych, oleju opałowym lub gazie. Zaopatrzenie w ciepło wszystkich użytkowników, zarówno indywidualnych gospodarstw domowych, jak i obiektów użyteczności publicznej odbywa się poprzez lokalne źródła ciepła.

Paliwem stałym stosowanym w źródłach ciepła na terenie Gminy i Miasta Drzewica jest węgiel różnej granulacji i miał węglowy.

Gaz płynny uzyskuje się głównie jako produkt uboczny podczas rafinacji ropy naftowej i dalszego przerabiania półproduktów w procesach reformowania benzyn, krakowania olejów, hydrokrakowania, odsiarczania gudronu i pirolizy benzyn, w ilości około 2% przerobionej masy ropy. Produkuje się go również z gazu ziemnego. Gaz płynny (LPG) znajduje bardzo szerokie zastosowanie w przemyśle, rolnictwie, chemii, jak i gospodarstwach domowych. Możliwe jest również jego zastosowanie do napędu pojazdów samochodowych różnych typów, jak i innych maszyn i urządzeń napędzanych silnikami spalinowymi.

Gaz płynny stanowią w rzeczywistości 3 różne paliwa:

- propan handlowy (o zawartości minimum 90% propanu);
- propan-butan (o zawartości 18 do 55% propanu i minimum 45% butanu);
- butan handlowy (o zawartości minimum 95% butanu).

Największym polskim producentem gazu płynnego jest Petrochemia Płocka. W Polsce działa kilku dystrybutorów gazu (m.in. Gaspol, Elektrim-Eurogaz, BP Gas, Shell Gas, Bałtyk Gaz, Centrogas, Petrogaz).

Istotny wpływ na stan sanitarny powietrza wywiera emisja zanieczyszczeń z małych lokalnych kotłowni węglowych i indywidualnych palenisk domowych, w których podstawowym nośnikiem

grzewczym jest węgiel kamienny. Zarówno gaz płynny jak i olej opałowy mają niewielki udział w ogólnym bilansie spalanych paliw. Na terenie gminy Drzewica gospodarstwa domowe ogrzewane są za pomocą kotłowni węglowych, cześć wykorzystuje olej opałowy, gaz LPG, kotły na pellet. Osobne kotłownie posiadają zakłady zlokalizowane na terenie Gminy. Ze względu na brak monitoringu i dokładnej inwentaryzacji źródeł oraz wielkości emisji oraz danych o rodzaju i ilościach stosowanych paliw, niezwykle trudne jest oszacowanie wpływu palenisk domowych na stan powietrza atmosferycznego na terenie Gminy. Problem niskiej emisji szczególnie widoczny jest na terenie miasta ze względu na zwartą zabudowę i dużą ilość emitorów.

Zaopatrzenie gminy w ciepło z sieci ciepłowniczej

Na terenie Drzewicy istnieje jeden zbiorczy systemy ogrzewania prowadzony przez Celsium Sp. z o.o. Do sieci ciepłowniczej podłączone są następujące obiekty:

- Urząd Miejski w Drzewicy,
- Bloki osiedla Mieszka I i osiedla Bolesława Chrobrego,
- Szkoła Podstawowa w Drzewicy (budynek przy ulicy Staszica oraz budynek przy ul. Szkolnej),
- Przedszkole Samorządowe w Drzewicy,
- Przychodnia Rejonowa w Drzewicy,
- Dom Pomocy Społecznej w Drzewicy,
- Regionalne Centrum Kultury w Drzewicy,

Pozostałe budownictwo jednorodzinne, zakłady usługowe posiadają indywidualne systemy grzewcze oparte na paliwach stałych, oleju opałowym lub gazie.

Odnawialne źródła energii

Na obszarze Gminy funkcjonują następujące OZE:

- Pompa ciepła na potrzeby cwu i centralnego ogrzewania w Szkole Podstawowej w Domasznie;
- Pompa ciepła na potrzeby cwu i centralnego ogrzewania w Szkole Podstawowej w Radzicach Dużych;
- Pompa ciepła na potrzeby cwu i centralnego ogrzewania w Szkole Podstawowej w Brzustowcu;
- Instalacja fotowoltaiczna i kolektory słoneczne na potrzeby Urzędu Miejskiego w Drzewicy;
- Instalacja fotowoltaiczna na potrzeby Świetlicy Wiejskiej w Werówce;
- Kolektory słoneczne na potrzeby CWU w budynku LKK w Drzewicy
- Kolektory słoneczne na potrzeby CWU w budynku Miejsko Gminnego Klubu Sportowego w Drzewicy;
- Kolektory słoneczne na budynkach mieszkalnych na terenie Gminy Drzewica.
- Instalacje fotowoltaiczne na budynkach mieszkalnych na terenie Gminy Drzewica.
- Montaż instalacji fotowoltaicznej na budynku Dworca Autobusowego w Drzewicy przy ul. Sikorskiego.
- Instalacje fotowoltaiczne w budynkach użyteczności publicznej w Gminie Drzewica.

Sieć wodociągowa i kanalizacyjna

Na terenie Gminy Drzewica siecią wodociągową i kanalizacyjną zarządza Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o. w Drzewicy. Sieć kanalizacyjna i wodociągowa obejmuje cały obszar Gminy.

Sieć wodociągowa

Według stanu na koniec 2021 r. łączna długość czynnej sieci rozdzielczej wyniosła 123,5 km, w tym 25,3 km na obszarze miasta. Z instalacji wodociągowej korzystało w tym okresie 96,9% mieszkańców miasta oraz 97,6% mieszkańców obszaru wiejskiego gminy. Odbiorcami wody są mieszkańcy wszystkich miejscowości na terenie Gminy. Woda pozyskiwana jest z dwóch ujęć o następującej lokalizacji:

1. Ujęcie wody w Drzewicy, ul. Warszawska 11, 26-340 Drzewica
2. Ujęcie wody w Strzyżowie, Strzyżów 17a, 26-340 Drzewica

Zatwierdzone zasoby eksploatacyjne ujęcia wody w Drzewicy wynoszą 142 m^3/h, natomiast ujęcia w Strzyżowie – 100 m^3/h. Woda w powyższych wodociągach przed wprowadzeniem do sieci jest poddawana procesowi uzdatniania polegającemu na usuwaniu nadmiaru jonów żelaza i manganu. Ogólny stan sieci wodociągowej oceniany jest jako dobry. Około 100 km sieci wybudowanych w latach 1996-1997, przy użyciu materiałów wykonanych z tworzywa PVC lub PE nie wymaga modernizacji. Pozostałe 20 km sieci wodociągowej (z lat 80-tych) wykonane z materiałów żeliwnych jest w gorszym stanie i wymaga wymiany. Są to odcinki położone na terenie miasta Drzewica. W 2020 roku na ul. Miłej w Drzewicy dokonano wymiany odcinka sieci wodociągowej wraz z przyłączami oraz budowę kanału technologicznego.

Fotografia 14 Stacja wodociągów w Drzewicy

Źródło: Fotografia własna

Sieć kanalizacyjna

Gmina Drzewica jest pierwszą w 100% skanalizowaną gminą w województwie łódzkim. Sieć kanalizacyjna na terenie Gminy Drzewica obejmuje wszystkie miejscowości z terenu gminy. Ma ona

długość około 116,5 km, natomiast przyłącza kanalizacyjne (jest ich 2395 szt.) mają łączną długość około 55 km. Na potrzeby sieci pracują 62 przepompownie ścieków, w tym 12 przydomowych. W 2013 roku wykonano instalację monitorującą 26 newralgicznych przepompowni ścieków. Umożliwia ona obserwację na panelu operatorskim parametrów pracy przepompowni, takich jak: poziom ścieków, napięcie zasilające, pobór prądu przez poszczególne pompy czy sygnalizacja awarii pomp. Dzięki temu możliwe jest szybkie usuwanie awarii przepompowni, a nawet zapobieganie ich powstawaniu.
Na terenie Gminy funkcjonuje jedna oczyszczalnia ścieków. Jest to oczyszczalnia ścieków w Drzewicy, zlokalizowana na ulicy Słowackiego 26 (26-340 Drzewica). Przepustowość oczyszczalni ścieków w Drzewicy wynosi 844 m^3 na dobę. Ilość ścieków oczyszczonych w 2020 roku wynosiła 308 394 m^3. Oczyszczalnia ścieków w Drzewicy to dwustopniowa mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków miejskich pracująca w technologii niskoobciążonego osadu czynnego z wykorzystaniem semiperiodycznych wielofunkcyjnych reaktorów biologicznych. Obecnie trwa przebudowa i rozbudowa Oczyszczalni Ścieków w Drzewicy.

PROBLEMY W SFERZE PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNEJ

Gmina Drzewica obejmuje tereny wiejskie oraz miasto znajdujące się w centrum. Miasto pełni funkcje handlowe, usługowe, administracyjne. To w mieście Drzewica znajdują się najwięksi pracodawcy w gminie. Cała Gmina jest miejscem niezwykle urokliwym. Przez gminę wije się rzeka Drzewiczka, wzbogacając wspaniały krajobraz. Liczne lasy, łąki tworzą krajobraz zróżnicowany i ciekawy.
Miejscowości wiejskie to typowe ulicówki usytuowane wzdłuż głównych ciągów drogowych. Zabudowania gospodarcze znajdują się za domami prywatnymi w dużych podwórkach.

Fotografia 15. Miejscowości Radzice Małe i Duże

Źródło: Fotografia własna

Jednym z problemów terenu wiejskiego jest zaniedbanie terenów rolniczych. Produkcja rolna jest minimalna, a gospodarstwa rozdrobnione. Zaniedbanie terenów rolniczych jest poważnym problemem,

który dotyka wiele części kraju, lecz jest szczególnie widoczne w powiecie opoczyńskim. Brak inwestycji, brak dostępności do nowoczesnych technologii i brak wiedzy na temat najlepszych praktyk rolniczych, prowadzą do spadku wartości produkcji rolnej i utrudniają rozwój gospodarczy wsi. Wiele działek jest całkowicie niezagospodarowanych, produkcja rolna ustała. Aby rozwiązać ten problem, konieczne jest zapewnienie rolnikom dostępności do odpowiedniego wsparcia i szkolenia, a także do nowoczesnych technologii i narzędzi rolniczych. Rząd i lokalne społeczności powinny również inwestować w infrastrukturę i usługi, które umożliwią rozwijanie działalności rolniczej i poprawę warunków życia na wsi.

Na terenach wiejskich nie występuje kumulacja problemów. Wszystkie miejscowości rozwijają się na podobnym poziomie. Oczywiście, wskazać należy, że głównym problemem są niskie dochody gospodarstw domowych. Odchodzenie od rolnictwa, mała ilość miejsc pracy w regionie, stosunkowo niskie wykształcenie mieszkańców powodują, że bieda dotyka wielu osób. Jednak nie stwierdzono problemów przestrzenno-funkcjonalnych na terenie wiejskim. Sieć drogowa i wodno-kanalizacyjna ukształtowane są prawidłowo. Wszystkie tereny mają dostęp do podstawowych usług społecznych.

Problemy funkcjonalno-przestrzenne stwierdzono natomiast w samym mieście Drzewica. Miasto posiada bogatą historię. Jest tu dużo terenów zielonych i rzeka, która przedziela miasto na dwie funkcjonalne części. W tym momencie funkcje obu części mieszają się, ale najstarsza znajduje się na północ od rzeki.

Fotografia 16. Miasto Drzewica

Źródło: Fotografia własna

Problemem jest najstarsza część miasta zlokalizowana w okolicach Placu Wolności, ulicy Spacerowej, Mickiewicza, Miłej, Placu Kościuszki. Głównym problemem jest niska jakość infrastruktury mieszkaniowej. O ile infrastruktura publiczna jest ukształtowana w sposób prawidłowy, to budynki, podwórka są zaniedbane i świadczą o problemach społecznych. Istnieją również luki w zabudowie i obiekty zagrażające zdrowiu i życiu ludzi. Jest to typowy problem historycznej zabudowy w miastach.

Podwórka miejskie są w bardzo złym stanie. Brakuje chodników, podjazdów. Szczególnym problemem jest dostosowanie przestrzeni dla osób niepełnosprawnych lub mających problemy z poruszaniem się. Wjazd na podwórka wózkiem jest całkowicie niemożliwy. Wejścia do klatek schodowych oraz same klatki również są całkowicie nie przystosowane dla osób z niepełnosprawnościami.

Miasto posiada wielorodzinne osiedla mieszkaniowe. Osiedla posiadają pełen dostęp do infrastruktury edukacyjnej, kulturalnej. Problemem jest mała ilość miejsc parkingowych. Problem zbyt małej liczby miejsc parkingowych na osiedlach mieszkaniowych jest powszechny i może powodować wiele problemów dla mieszkańców i gości. W czasach gdy budowano bloki nikt nie przypuszczał, że ilość samochodów ulegnie zwiększeniu. Brak miejsc parkingowych na osiedlach prowadzi do chaosu na ulicach i do parkowania na chodnikach, co jest niebezpieczne dla pieszych i może utrudniać przejazd samochodów. Aby rozwiązać problem zbyt małej liczby miejsc parkingowych na osiedlach mieszkaniowych w Drzewicy, władze lokalne i wspólnoty mieszkaniowe muszą działać wspólnie, aby zwiększyć liczbę miejsc parkingowych i poprawić sytuację dla mieszkańców i gości. Może to wymagać budowy dodatkowych garaży i parkingu, zarządzania i planowania przestrzeni publicznej w sposób bardziej efektywny, a także wprowadzenia ograniczeń.

Fotografia 17. Osiedle mieszkaniowe w Drzewicy

Źródło: Fotografia własna

Na osiedlach brakuje również małej architektury. Mała architektura, taka jak ławki, kosze na śmieci, elementy małej infrastruktury, jest niezbędna do komfortowego i funkcjonalnego funkcjonowania osiedli mieszkaniowych. Niestety, w wielu przypadkach dostęp do tej małej architektury jest utrudniony, co prowadzi do poważnych problemów. Po pierwsze, brak odpowiedniej liczby ławek i koszy na śmieci na osiedlach mieszkaniowych powoduje, że mieszkańcy nie mają gdzie usiąść i odpocząć, co jest szczególnie ważne w letnie dni. Ponadto, brak koszy na śmieci prowadzi do nieporządku i braku higieny na osiedlu, co może mieć negatywny wpływ na jakość życia mieszkańców. Po drugie, brak elementów małej infrastruktury, takich jak oświetlenie uliczne i drogi rowerowe, może powodować problemy

z bezpieczeństwem. Brak oświetlenia ulicznego może prowadzić do wypadków i stanowić zagrożenie dla pieszych, zwłaszcza wieczorem i w nocy. Brak dróg rowerowych może również powodować niebezpieczeństwo dla rowerzystów i utrudniać im poruszanie się po osiedlu. Po trzecie, brak małej architektury może również wpłynąć na atrakcyjność osiedla dla potencjalnych nabywców nieruchomości. Osiedla, które są dobrze wyposażone w małą architekturę, są bardziej atrakcyjne dla potencjalnych nabywców i mają wyższą wartość niż te, które są jej pozbawione.

Przy Zalewie Drzewickim znajduje się strefa przemysłowa. Teren ten niegdyś wykorzystywany był przez Zakłady Gerlach. Dziś część terenu została wykorzystana na potrzeby nowych firm. Większość terenu jest jednak pozbawiona funkcji. Część starych hal fabrycznych, budynki administracyjne są niewykorzystywane. Przez lata zostały ograbione z wartościowych elementów konstrukcyjnych i wyposażenia. Dziś zagrażają zdrowiu i życiu mieszańców. Obszar częściowo pozostaje dysfunkcyjny. Upadek zakładu Gerlach spowodował upadek infrastruktury, ale również wywarł największy wpływ na rozwój Drzewicy w ostatnich dwudziestu latach. Zakład zatrudniał ponad 5000 osób co sprawiało, że był gospodarczym sercem miasta i całej gminy. Likwidacja produkcji nagle spowodowała problemy społeczne: biedę, zwątpienie, migrację. Pozostał też teren, którego wykorzystanie stało się trudne. Większość obiektów nadaje się do rozbiórki.

Fotografia 18. Strefa przemysłowa w Drzewicy

Źródło: Fotografia własna

3. Problemy techniczne

Analizie podlegają również problemy techniczne – w szczególności degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz niefunkcjonowanie rozwiązań technicznych, umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Zabytki

Pierwszym elementem poddanym analizie będą zabytki. Do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru zabytków, a także jego nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna (art. 8, 9 pkt. 1, 2)[9].

Tabela 24 Zabytki wpisane do Rejestru i wojewódzkiej ewidencji zabytków

Lp.	MIEJSCOWOŚĆ	ULICA	NAZWA OBIEKTU	DATACJA	NR REJESTRU	DATA WPISU DO REJESTRU
1	Drzewica	Cmentarna	Brama cmentarna	2 poł. XIX w.	473/A/91	1991-11-09
2	Drzewica	Cmentarna	Cmentarz rzymsko-katolicki	1830 r.	473/A/91	1991-11-09
3	Drzewica	Cmentarna	Kaplica rzymsko-katolicka cmentarna, rodziny Rajskich	2 poł. XIX w.	473/A/91	1991-11-09
4	Drzewica	Cmentarna	Ogrodzenie cmentarza	2 poł. XIX w.	473/A/91	1991-11-09
5	Drzewica	Kolejowa	Cmentarz żydowski	XIX w.	472/A/91	1991-11-09
6	Drzewica	Sikorskiego 4	Dwór na podzamczu	XV w.	046/A/80	1980-04-28
7	Drzewica	Sikorskiego 4	Fosa i wał ziemny w zespole zamkowo-parkowym	XVI w.	046/A/80	1980-04-28
8	Drzewica	Sikorskiego 4	Park zamkowy	2 poł. XIX w.	046/A/80	1980-04-28
9	Drzewica	Sikorskiego 4	Ruiny zamku	1527-1535	047/A/80	1980-04-28
10	Drzewica	Warszawska 2	kościół par. rzym.-kat. p.w. św. Łukasza	poł. XV w.	048/A/80 Radom	1988-05-07
11	Drzewica		Układ przestrzenny	XIV w.		
12	Radzice Małe		Młyn wodny	XIX w.		

Źródło: *Raport o stanie Gminy Drzewica za 2020 rok*

„Najsłynniejszym zabytkiem w Gminie jest gotycko - renesansowy zamek, wybudowany w latach 1527-1535, przez Macieja Drzewickiego – arcybiskupa gnieźnieńskiego. Usytuowana na prawym

[9] Narodowy Instytut Dziedzictwa www.nid.pl

brzegu rzeki Drzewiczki budowla o wymiarach 37 x 43 m otoczona była dwiema fosami i wałem ziemnym oraz wysokim parkanem drewnianym. Cała bryła składała się z:

- dwóch trzykondygnacyjnych budynków mieszkalnych,
- czterech pięciokondygnacyjnych wież stylizowanych na obronne,
- dziedzińca otoczonego murem dwunastometrowej wysokości.

Obok zamku do dziś znajduje się podupadła budowla będąca 1/3 dawnego, XV-wiecznego murowanego, parterowego dworu z XVIII-wiecznym dwukolumnowym gankiem. W okresie, kiedy zamek stanowił rezydencję mieszkalną, dwór pełnił rolę budynku gospodarczego, mieszcząc browar piwa drzewickiego.

Równie znaczącym zabytkiem na terenie Gminy Drzewica jest Kościół pw. św. Łukasza w Drzewicy, ufundowany w 1315 roku przez Drzewickich, erygowany w 1321 r. przez Wojciecha Drzewickiego, wykończony w stylu gotyckim w 1462 roku przez braci Drzewickich. Nad portalem kościoła znajduje się ryty w kamieniu napis w języku łacińskim, który w tłumaczeniu brzmi: „Roku Pańskiego 1462 wielebni Mikołaj kustosz sandomierski i Jan prepozyt warszawski bracia dziedzice Drzewicy polecają się modlitwie".

Kościół zbudowany był pośrodku osady, na wysokim lewym brzegu rzeki, wzniesiony z czerwonej cegły, miał charakter obronny, o czym świadczy sześć otworów strzelniczych w wysokiej baszcie postawionej na planie koła. W latach 1908 – 1914 kościół został rozbudowany według projektu warszawskiego projektanta Jarosława Wojciechowskiego, który zachował starą część kościoła bez zmian. W 2015 roku dokonano odnowy elewacji kościoła, a w 2017 roku odświeżono ściany jego wnętrza."[10]

Drzewica została wyróżniona w *Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2020-2023.* Układ przestrzenny (Miasto z zamkiem) wskazano jako jeden z terenów charakterystycznych dla historii i tradycji osadniczej regionu wskazany do stanowienia form ochrony obszarowej. Opis brzmi: „W Drzewicy zachował się zabytkowy układ przestrzenny zbliżony do owalnicy z wydłużonym rynkiem. Przy rynku mieści się gotycki kościół św. Łukasza przebudowany na początku XX w. Niewątpliwą atrakcją są okazałe ruiny zamku, z czterema potężnymi wieżami narożnymi, wzniesionego za sprawą arcybiskupa gnieźnieńskiego M. Drzewickiego herbu Ciołek w latach 1527-35. Wjazd do zamku prowadził przez bramę w najwyższej wieży. Do dziś przetrwały ślady mostu zwodzonego, niegdyś przerzuconego przez fosę wypełnioną wodą z rzeki Drzewiczki. Od końca XVIII w. warownia mieściła klasztor sióstr bernardynek, jednak po ogromnym pożarze w 1814 r. została opuszczona i od tego czasu pozostaje w ruinie."

Drzewicę wyszczególniono również ze względu na zespół zamkowo-parkowy Drzewickich, jako zabytek reprezentatywny, a także jako ośrodek historyczny (z wyznaczonym obszarem priorytetowym). Ocenę stanu zachowania na 2020 r. zespołu przestrzennego zamkowo-parkowego z zamkiem Drzewickich określono jako średnią, rekomenduje się kontynuację rewaloryzacji / rewitalizacji.

[10] *Raport o stanie Gminy Drzewica za 2020 rok*

Stan budynków mieszkalnych

Kolejnym elementem podlegającym ocenie jest stan budynków mieszkalnych na terenie Gminy Drzewica. Na terenach wiejskich dominuje zabudowa zagrodowa. Stan domostw jest różny. Największym problemem jest niski poziom izolacji ścian i dachów budynków.

Warto zwrócić uwagę iż, do lat 80 większość budynków realizowano sposobem gospodarczym, tzn. przy dużym nakładzie pracy własnej inwestora i jego bliskich. Obecnie można oszacować, że sposób ten można przypisać do około 30% inwestycji.

W całej gminie widać wiele domów, które nie posiadają ocieplenia zewnętrznego co sprawia, że ich ogrzanie jest trudne. Jak już wcześniej wskazano, większość domów w dalszym ciągu ogrzewana jest paliwami stałymi.

PROBLEMY W SFERZE TECHNICZNEJ

Jednym z największym problemów technicznych jest Zamek w Drzewicy. Jest on wizytówką miasta i świadczy o bogatej historii tego miejsca. Zamek powstał w latach 1527-1535 z fundacji arcybiskupa gnieźnieńskiego Macieja Drzewickiego. Z początkiem XVIII wieku majątek Drzewickich, po bezpotomnej śmierci ostatniego z rodu – Hieronima, stał się własnością rodziny Szaniawskich herbu Junosza. W drugiej połowie XVIII wieku został ofiarowany bernardynkom. Upadek obronnej rezydencji nastąpił po pożarze w 1814 roku. Według jednej z legend, po zakończonych roratach mniszki nie zgasiły świec, od których spłonął cały budynek. Od tego czasu nikt więcej nie zamieszkiwał zamku, który popadał w coraz większą ruinę. Zamek zbudowano z miejscowego piaskowca, jedynie niektóre elementy konstrukcyjne oraz szczyty wykonano z cegły. Budowlę wzniesiono na planie regularnego prostokąta o wymiarach 37×43 metry. Na narożach umieszczono kwadratowe wieże, ustawione ukośnie do skrzydeł budynku. Zamek w Drzewicy zachował się w postaci masywnej, gotycko-renesansowej trwałej ruiny. Jako, iż nie przechodził żadnych większych przebudowań, to jego wygląd stanowi świetny przykład XVI-wiecznej rezydencji o niewielkich walorach obronnych. Obecnie znajduje się w rękach prywatnych i z powodu stanu technicznego nie ma możliwości zwiedzania od wewnątrz. Mimo wielu obietnic właścicieli, zamek nie został odrestaurowany i pozostaje niszczejącym dziedzictwem historycznym miasta.

Fotografia 19. Zamek w Drzewicy

Źródło: Fotografia własna

Stan ulic zarówno w mieście jak i całej gminie jest bardzo dobry. Sieć drogowa jest od lat modernizowana. Remonty wskazane się w mieście, gdzie w niektórych miejscach widoczne są drobne spękania i ubytki. Chodniki i ciągi piesze również są skonstruowane prawidłowo. Największym problemem jest brak sieci dróg rowerowych, co mogłoby ułatwić komunikację wewnątrz miejscowości.

Fotografia 20. Ulica w Drzewicy

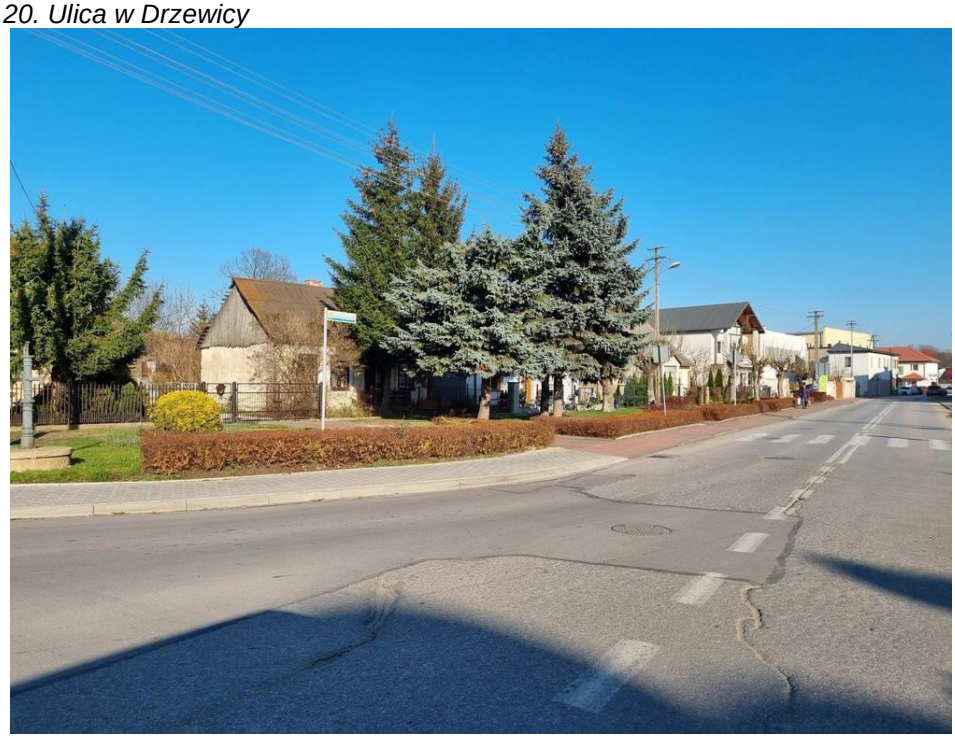

Źródło: Fotografia własna

Fotografia 21. Miejsce pamięci w parku w Drzewicy

Źródło: Fotografia własna

O ile wspomniano już o brakach w parku w Drzewicy, to należy jeszcze zaznaczyć, że miejscem wymagającym modernizacji jest pomnik wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Mury powoli tracą wytrzymałość, wdziera się wilgoć.

Jednym z obiektów, który wymaga działań remontowych jest również budynek Ochotniczej Straży Pożarnej w Drzewicy. Ochotnicza Straż Pożarna w Drzewicy pełni bardzo ważną rolę w społeczności. Jest to grupa lokalnych mieszkańców, którzy dobrowolnie poświęcają swój czas i umiejętności, aby chronić swoją społeczność przed pożarami i innymi niebezpieczeństwami. Strażacy ochotnicy w Drzewicy regularnie przeprowadzają ćwiczenia i szkolenia, aby być przygotowanym na różne sytuacje awaryjne. Są wyposażeni w specjalistyczny sprzęt i ubrania, które pozwalają im skutecznie walczyć z pożarami i udzielać pomocy poszkodowanym. Ochotnicza Straż Pożarna w Drzewicy jest również ważnym członkiem społeczności, ponieważ angażuje się w różne działania charytatywne i edukacyjne. Organizuje spotkania i wydarzenia, które pomagają zwiększyć świadomość na temat bezpieczeństwa pożarowego w społeczności, a także zbiera fundusze na rzecz swoich działań. Niestety, aby kontynuować działalność społeczną, należy stworzyć infrastrukturę zapewniającą komfort i użyteczność. Obiekt wymaga przystosowania na funkcje społeczne. W salach przez wiele lat nie prowadzono poważnych działań remontowych. Sale są czyste, odmalowane lecz konieczne są inwestycje związane z prawidłową wentylacją, ogrzewaniem.

Fotografia 22. Wnętrze budynku OSP Drzewica

Źródło: Fotografia własna

Inne budynki publiczne są w dobrym lub w bardzo dobrym stanie. Większość z nich przechodziła remonty, termomodernizację. Posiadają nowoczesne źródła energii.

Głównym problemem technicznym miasta jest teren pofabryczny. Jak już wspomniano pozostały obiekty dysfunkcyjne. Pozostały również drogi, garaże i drobna infrastruktura, która niszczy wizerunek całego miasta. Teren zlokalizowany jest przy Zalewie. Pozostawienie niszczejącej infrastruktury nie pozwoli na

rozwój funkcji turystycznej. Teren może być wspaniale wykorzystany dla działalności turystycznej. Na terenie tym prężnie działa „Domek Wędkarza”, który został w ostatnim czasie zmodernizowany. Wykorzystanie potencjału turystycznego miejsca może być kluczem do rewitalizacji całego terenu poprzemysłowego.

Fotografia 23. Ulica na terenie przemysłowym

Źródło: Fotografia własna

Fotografia 24. Teren przy „Domku Wędkarza”

Źródło: Fotografia własna

Fotografia 25. Zagospodarowanie brzegu przy Zalewie Drzewickim

Źródło: Fotografia własna

4. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji

Zgodnie z ustawą z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji, przed przystąpieniem do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji, gmina musi wyznaczyć obszar zdegradowany oraz obszar podlegający rewitalizacji (Art. 8). Zgodnie z zapisami Art. 9 ustawy o rewitalizacji obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2020 r. poz. 1062), niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

1) gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub

2) środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub

3) przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub

4) technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Dlatego zgodnie z mapą poniżej oznaczono obszar zdegradowany (kolorem niebieskim) i obszar podlegający rewitalizacji (kolorem czerwonym) zgodnie z przesłankami ustawowymi. Dokładna mapa obszaru stanowi załącznik do niniejszego dokumentu.

Mapa 2. Obszar zdegradowany oraz obszar rewitalizowany w Gminie Drzewica

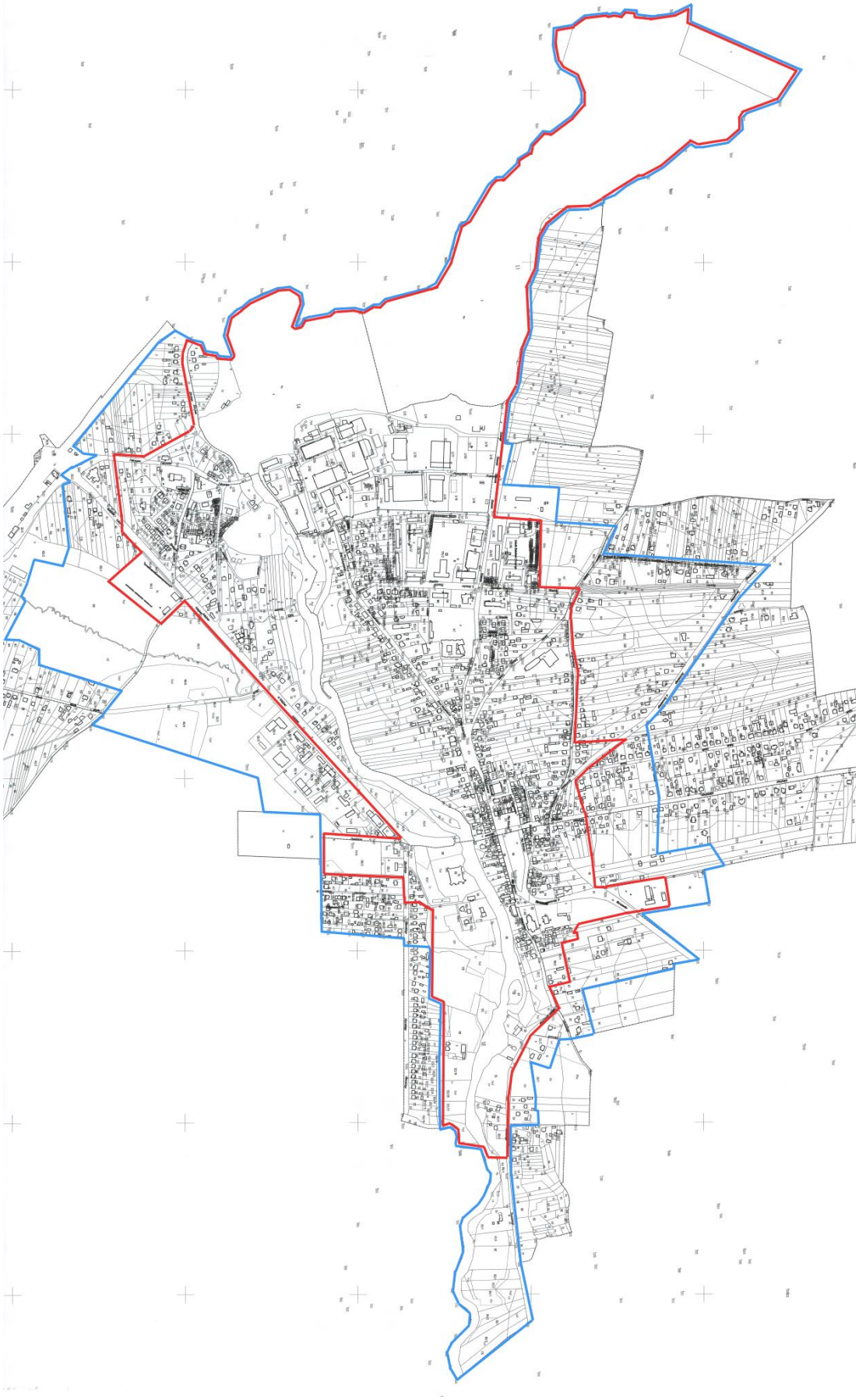

Uznano, że Miasto Drzewica jako jedyna jednostka osadnicza w gminie spełnia wszystkie przesłanki ustawowe, aby uznać je za teren zdegradowany. To tutaj kumulują się problemy społeczne, gospodarcze, techniczne. Zgodnie z analizami przeprowadzonymi w dokumencie to tutaj zamieszkują osoby o najniższych dochodach i największych problemach. Infrastruktura jest zdegradowana lub jej degradacja bezpośrednio wpływa na życie społeczne. Analizy znajdują się w rozdziałach od 2 do 6.

Na terenie zdegradowanym wyznaczono obszar rewitalizowany. Zgodnie z Art. 10 pkt 2 ustawy o rewitalizacji „obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic". Wyznaczono jeden obszar o kumulacji negatywnych zjawisk. Został oznaczony na mapie wyżej kolorem czerwonym. To na tym obszarze koncentrować się będą działania projektowe zmierzające do zmiany istniejącego stanu. Obszar rewitalizowany ma 2,238 km^2 [11], co stanowi 1,89% powierzchni całej Gminy Drzewica oraz jest zamieszkały przez około 2820 mieszkańców, co stanowi 27,22% ogólnej liczby mieszkańców Gminy Drzewica (stan na dzień 30.09.2022 r., dane Urzędu Miejskiego w Drzewicy).[12].

[11] Pomiar może posiadać odchylenie +/- 2%. Odchylenie nie wpływa na zgodność z ustawą.
[12] Liczba osób jest przybliżona. Odchylenie może wynosić +/-5%. Odchylenie nie wpływa na zgodność z ustawą.

Spis rysunków

Rysunek 1 Odczyty mierników jakości powietrza 42

Spis fotografii

Fotografia 1. Dyskont w centrum Drzewicy 31
Fotografia 2. Sklepy przy Placu Wolności w Drzewicy 32
Fotografia 3. Sklep odzieżowy przy ulicy Mostowej 32
Fotografia 4. Sklep z artykułami elektronicznymi przy ulicy Mostowej 33
Fotografia 5. Działalność związana z noclegami przy Placu Wolności 34
Fotografia 6. Miasto Drzewica - centrum 44
Fotografia 7. Zalew Drzewicki przy niszczejącym obiekcie 45
Fotografia 8. Zalew Drzewicki przy zakładach Gerlach - wschodni brzeg 45
Fotografia 9. Brzeg rzeki Drzewiczki na terenie miasta Drzewica 46
Fotografia 10. Usytuowanie parku w centrum Drzewicy 47
Fotografia 11. Park na Placu Wolności 48
Fotografia 12. Podwórko kamienicy przy Placu Wolności 48
Fotografia 13. Zdegradowany brzeg Zalewu w Drzewicy 49
Fotografia 14 Stacja wodociągów w Drzewicy 57
Fotografia 15. Miejscowości Radzice Małe i Duże 58
Fotografia 16. Miasto Drzewica 59
Fotografia 17. Osiedle mieszkaniowe w Drzewicy 60
Fotografia 18. Strefa przemysłowa w Drzewicy 61
Fotografia 19. Zamek w Drzewicy 64
Fotografia 20. Ulica w Drzewicy 65
Fotografia 21. Miejsce pamięci w parku w Drzewicy 65
Fotografia 22. Wnętrze budynku OSP Drzewica 66
Fotografia 23. Ulica na terenie przemysłowym 67
Fotografia 24. Teren przy „Domku Wędkarza” 67
Fotografia 25. Zagospodarowanie brzegu przy Zalewie Drzewickim 68

Spis map

Mapa 1. Formy ochrony przyrody w Gminie Drzewica 39
Mapa 2. Obszar zdegradowany oraz obszar rewitalizowany w Gminie Drzewica 70

Spis tabel

Tabela 1 Liczba mieszkańców w poszczególnych miejscowościach w Gminie Drzewica – stan na 30.09.2022 r. .. 6
Tabela 2 Ludność faktycznie zamieszkała na obszarze Gminy Drzewica w latach 2015-2021 7
Tabela 3 Przyrost naturalny, urodzenia, zgony na 1000 ludności na terenie Gminy Drzewica (stan w dniu 31.XII) w latach 2015-2021 8
Tabela 4 Przyrost naturalny w Gminie Drzewica w latach 2015-2021 w podziale na miasto i obszar wiejski gminy 9
Tabela 5 Migracje wewnętrzne i zagraniczne w Gminie Drzewica w latach 2016 -2021 10
Tabela 6 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w mieście Drzewica w latach 2015-2021 11
Tabela 7 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym na obszarze wiejskim Gminy Drzewica w latach 2015-2021 11
Tabela 8 Średni wynik [%] uzyskany na egzaminie ósmoklasisty w 2022 roku w Gminie Drzewica na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego 13
Tabela 9 Liczba rodzin oraz liczba osób w rodzinach, które korzystały ze wsparcia pomocy społecznej w Gminie Drzewica w latach 2019-2021 15
Tabela 10 Udział liczby osób w rodzinach, które korzystały ze wsparcia pomocy społecznej w Gminie Drzewica w latach 2019-2021 w liczbie ludności odpowiednio obszaru miasta oraz obszaru wiejskiego Gminy 15
Tabela 11 Udział osób objętych pomocą społeczną w obrębie danej ulicy w stosunku do liczby mieszkańców danej ulicy – z uwzględnieniem wartości wskaźnika wyższych niż średnia miasta 16
Tabela 12 Powody przyznania pomocy w 2021 roku przez MGOPS w Drzewicy 17

Tabela 13 Liczba procedur NK prowadzonych przez dzielnicowych na terenie Gminy Drzewica 17
Tabela 14 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w Gminie Drzewica, powiecie opoczyńskim i województwie łódzkim w roku 2021. 18
Tabela 15 Bezrobotni zarejestrowani z obszaru Gminy Drzewica w latach 2015 – 2021 20
Tabela 16 Pełny katalog przestępstw zaistniałych na terenie Gminy Drzewica 22
Tabela 17 Katalog przestępstw z 7 kategorii zaistniałych na terenie Gminy Drzewica w latach 2019-2021 23
Tabela 18 Podmioty gospodarki narodowej w Gminie Drzewica wpisane do rejestru Regon wg sekcji PKD 2007 (stan w dniu 31.XII) 26
Tabela 19 Podmioty gospodarki narodowej w Gminie Drzewica – stan na dzień 04.08.2022 r. 27
Tabela 20 Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych z obszaru Gminy Drzewica – stan na dzień 31.12. 28
Tabela 21 Nowo zarejestrowane i wykreślone z rejestru REGON podmioty na 10 tys. ludności w 2021 r. w Gminie Drzewica, powiecie opoczyńskim i województwie łódzkim. 29
Tabela 22 Klasyfikacja gleb gruntów ornych w układzie procentowym 36
Tabela 23 Powierzchnia lasów w Gminie Drzewica [ha], stan na dzień 01.07.2021 r. 38
Tabela 24 Zabytki wpisane do Rejestru i wojewódzkiej ewidencji zabytków 62

Spis wykresów

Wykres 1 Liczba mieszkańców w Gminie Drzewica w latach 2015-2021 8
Wykres 2 Przyrost naturalny na terenie Gminy Drzewica (stan w dniu 31 XII) w latach 2015 – 2021 9
Wykres 3 Przyrost naturalny w Gminie Drzewica w latach 2015-2021 w podziale na miasto i obszar wiejski gminy 9
Wykres 4 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w mieście Drzewica w latach 2015-2021 11
Wykres 5 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym na obszarze wiejskim Gminy Drzewica w latach 2015-2021 12
Wykres 6 Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w % ludności ogółem odpowiednio na obszarze miasta i obszarze wiejskim gminy w latach 2015-2021 13
Wykres 7 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w Gminie Drzewica w latach 2015-2021 14
Wykres 8 Udział liczby osób w rodzinach, które korzystały ze wsparcia pomocy społecznej w Gminie Drzewica w latach 2019-2021 w liczbie ludności odpowiednio obszaru miasta oraz obszaru wiejskiego gminy 15
Wykres 9 Udział bezrobotnych [%] zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Drzewica, powiecie opoczyńskim i województwie łódzkim w roku 2021 19
Wykres 10 Szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego [%] w 2021 r. w Gminie Drzewica na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego. 19
Wykres 11 Bezrobotni zarejestrowani z obszaru Gminy Drzewica z podziałem na płeć w latach 2015-2021 20
Wykres 12 Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogóle bezrobotnych w Gminie Drzewica w 2021 r. na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego [%]. 21
Wykres 13 Udział osób bezrobotnych po 50 r.ż. w ogóle bezrobotnych w Gminie Drzewica w 2021 r. na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego [%]. 21
Wykres 14 Przestępstwa stwierdzone przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w 2021 roku w powiecie opoczyńskim. 22
Wykres 15 Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności w Gminie Drzewica na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego w latach 2019-2021. 23
Wykres 16 Wypożyczenia księgozbioru na jednego czytelnika w woluminach w Gminie Drzewica na tle powiatu opoczyńskiego i województwa łódzkiego w latach 2019-2021 24
Wykres 17 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon w gminie Drzewica w latach 2015-2021 25
Wykres 18 Rozkład podmiotów gospodarki narodowej w Gminie Drzewica według klasy wielkości (stan na dzień 31.12.2021 r.) 27